

Uluslararası Hukuk Penceresinden

ORTADOĞU ve TÜRKİYE

EDİTÖR

Av. Prof. Dr. Necdet BASA

ANKARA 2017

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 349

*Uluslararası Hukuk Penceresinden
ORTADOĞU ve TÜRKİYE*

ISBN: 978-605-9446-58-7

Yayıncı Sertifika No: 15566

© Türkiye Barolar Birliği
Kasım 2017, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Ođuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokađı No: 8
06520 Balgat - ANKARA

Tel: (312) 292 59 00 (pbx)

Faks: 312 286 55 65

www.barobirlik.org.tr

yayin@barobirlik.org.tr

Baskı

Şen Matbaa

Özveren Sokađı 25/B

Demirtepe-Ankara

(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

Sertifika No: 14251

Uluslararası Hukuk Penceresinden

**ORTADOĞU ve
TÜRKİYE**

EDİTÖR

Av. Prof. Dr. Necdet BASA

ANKARA 2017

İÇİNDEKİLER

Av. Prof Dr. Metin FEYZİOĞLU <i>Türkiye Barolar Birliği Başkanı</i>	9
Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI <i>Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı</i>	12
Deniz BÖLÜKBAŞI <i>Emekli Büyükelçi</i>	18
Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI <i>ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi</i>	24
Uluç ÖZÜLKER <i>Emekli Büyükelçi</i>	34

Bu program, 28 Eylül 2017 tarihinde, Doğan Haber Ajansı, Halk TV, Egetürk TV, Koza TV kanallarından ve Oda Tv, Adaletbiz web sitelerinden canlı olarak yayınlanmıştır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Efendim, Türkiye Barolar Birliğinden herkese iyi akşamlar diliyoruz. Bugün yine son derece önemli bir konuyla ve birbirinden çok değerli konuklarla birlikteyiz.

Atatürk'ün büyük Nutuk'unda açıklıkla ortaya koyduğu üzere, Türkiye için tek çıkış yolu her alanda milli siyaset. Bugün "uluslararası hukuk penceresinden Ortadoğu ve Türkiye" yi konuşacağız. Birbirinden değerli ve bir zamanlar hatta yakın zamana kadar Türkiye Cumhuriyetini bu bölgenin üst aklı yapmış olan uzmanlarla birlikteyiz. Türkiye'nin milli dış politikası ne olmalı? Milli menfaatleri koruyan doğru bir Ortadoğu stratejisi için Türkiye neler yapmalı? Bunları tartışacağız.

Prof. Dr. Hüseyin Pazarcı, Emekli Büyükelçi Uluslararası Hukuk Uzmanı, hoş geldiniz Hocam.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Hoş bulduk efendim.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Deniz Bölükbaşı, Emekli Büyükelçi. Hoş geldiniz efendim.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Hoş bulduk efendim.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi, hoş geldiniz efendim.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Uluç Özülker, Emekli Büyükelçi, hoş geldiniz efendim, şeref verdiniz.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Sağ olun.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- İlk turda şöyle bir kural koyduk, 12 dakika konuşacağız hepimiz. Zorlanırsak iki-üç dakika daha vereceğiz. Bunu da garanti altına almak için kum saatimiz var ve bu kum saati -ortak karar verdiler benim dışında- sana da uygulanacak dediler. Şimdi kum saatimizi çeviriyorum efendim.

Efendim cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye'nin dış politikasına yön veren temel ilke, Mustafa Kemal Atatürk'ün **yurtta barış dünyada barış** ilkesi olmuştur. Bu ilke ve Türkiye'nin dış politikasının temelleri, masa başında da yazılmamıştır. Osmanlı Devleti'nin son 100 yılını yakından bilen, yaşayan, Afrika'dan Balkanlara, oradan Yemen'e Kafkaslara kadar, imparatorluğun her köşesinde savaşlardan muazzam tecrübeler edinen, dersler çıkaran Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları tarafından sahada yazılmıştır.

Bu temel ilke, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik bir hukuk devleti olması sayesinde başarıyla hayata geçirilmiş ve Türkiye'yi yaklaşık 90 yıl Ortadoğu'nun içinden çıkılmaz karışıklıklarından ve özellikle mezhep çatışmalarından da korumuştur.

Üzülerek ifade etmek gerekirse, son 10 yılda özellikle, bilgidен ve tecrübeden yoksun bir yaklaşımla, yurtta barış dünyada barış ilkesi aşındırılmıştır. Laiklik ilkesinin altının boşaltılmasıyla, mezhepçi yaklaşımlar iç ve dış politikada öne çıkmıştır. İç politikada hâkim olan hamaset, dış politikaya da sirayet etmiştir. Dış politika söylemleri, içeride oy toplamak, tabiri caizse tabanı sıkılamak amaçlı kullanılır olmuştur. Liyakatin yerini yöneticilere koşulsuz sadakat tercihi almıştır. Bilimsel bilgi ve tecrübeleriyle Türkiye için ortak akı yaratan bilgili, tecrübeli, milli duruş sahibi, vatansever kişiler çoğunlukla dışlanmışlardır.

Türkiye dış politikada en affedilmez ve geri dönüşü artık pek kolay olmayan, hatta imkânsız gibi görünen hatasını, bölgeyi yeniden şekillendirmek isteyen bazı küresel güçlerle birlikte Suriye'nin içişlerine doğrudan karışarak yapmıştır. Suriye'deki merkezi hükümetin sarsılmasıyla birlikte, Suriye Devletinin toprak bütünlüğü fiilen parçalanmıştır. Saddam

Uluslararası Hukuk Penceresinden ORTADOĞU ve TÜRKİYE

METİN
FEYZİOĞLU'NUN
KONUŞMASI

sonrası Irak'ta ve daha sonra Suriye'de oluşan otorite boşluklarında, IŞID ve PYD devletimsi yapılar oluşturmaya girişmiştir. IŞID'la savaştığı iddiasıyla Türkiye'deki bölücü örgütün Suriye kolu PYD, neredeyse tüm küresel güçlerin desteğini almış gibi görünmektedir.

Ortadoğu'daki devletlerin parçalanarak, haritanın yeniden çizilmesi demek olan büyük Ortadoğu projesi, Türk Milleti'ne "yeni Osmanlılık" şeklinde janjanlı renkli bir paket içinde takdim edilmiştir. Süreç böylece ilerlemiştir.

İçinde bulunduğumuz günlerde, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi bağımsızlık ilan etmek amaçlı referandum yapma noktasına gelmiştir. Bu bölgede şu ana kadar kalan tek iyi ilişki içinde olduğumuz ve yoğun bir ticari ilişki de sürdürdüğümüz Kuzey Irak Bölgesel Yönetiminin attığı bu tehlikeli adım, zaten içinden çok zor çıkılır hale gelmiş sorunların çözümünü daha da zorlaştırmıştır.

Bilindiği üzere, bölgedeki milli devletler çeşitli bahanelerle küresel güçler tarafından yıkılmış veya zayıflatılmış durumdadır. Bunun sonucu olarak, ırkçı veya mezhepçi yapılar devlet kurmak için etnik temizlik hareketlerine girişmiştir. Irak'ın kuzeyinde uluslararası hukuka ve Irak Anayasasına aykırı bir şekilde kurulmak istenen devletin de, etnik kimlikli bir devlet olması planlanmaktadır. Bu başta Türkmenler olmak üzere, bölgedeki diğer toplulukların yaşam haklarını kuşkusuz tehlikeye atmaktadır.

Öte yandan ölçsüz ve akılcı olmayan adımlar atılması, hem yeni düşmanlıklar yaratacak, hem kendi vatandaşlarımız arasında da huzursuzluklara sebebiyet verebilecektir. Yani soruna tek yönlü tek boyutlu yaklaşımla yaklaşmak lüksümüz yoktur. Gün hamaset çığıllıkları atma günü değildir. Sürekli üst akılları suçlamanın kimseye de faydası yoktur. Marifet, Türkiye'nin bu bölgede yeniden üst akıl olmasını sağlamaktır.

Bunun için ise, çoğulcu katılımcı demokrasiye, laik devlet düzeninin içselleştirilmesine, hukukun üstünlüğünün yeniden

Uluslararası Hukuk Penceresinden
ORTADOĞU ve TÜRKİYE

METİN
FEYZİOĞLU'NUN
KONUŞMASI

tesisine, gelecek 100 yılı planlayan milli eğitim ve milli kalkınma stratejisine ve kuşkusuz güçlü caydırıcı bir orduya ihtiyaç vardır.

Şunu unutmayalım lütfen, Saddam'ın Irak'ı diktatörlük olduğu için yıkılmıştır, Esad'ın Suriye'si diktatörlük suçlamalarıyla parçalanmıştır, Kaddafi'nin Libya'sı aynı gerekçeyle paramparça edilmiştir. Çünkü diktatörlüklerde iktidarlar içeriden ne kadar kudretli ne kadar güçlü görünürlerse görünürler, devletin taşıyıcı sütunları içten içe çürümeye, her an kırılacak şekilde gevreklemeye başlar.

Türkiye'nin üzerine Sevr Antlaşması'nı hortlatmayı amaçlayan senaryolar da hiç kuşkusuz yazılmaktadır. Bunların bugüne kadar başarısız olmasının temel sebebi, saydığımız ülkelerden farklı olarak Türkiye'de eksik de olsa, sorunlu da olsa demokrasinin varlığı ve laik rejimdir. Öyleyse değerli izleyenler, çıkış yolumuz demokrasiyi askıya almak, demokratik kurumları hukukun üstünlüğünü ve laikliği artık daha fazla yıpratmak değil, tam aksine güçlendirmektir.

80 milyon vatandaşımızı, devletin bu şekilde şefkatle kucaklamasıdır. Bu partiler üstü milli bir siyasettir. Türk Milleti'nin bunu yapacak sağduyusu ve birikimi vardır, kuşkusuz yol göstericimiz daima Atatürk ilkeleridir.

Efendim, şimdi işi, sorunu uzmanlarından dinleyeceğiz ve milli bir dış politikanın nasıl olması gerektiği konusunda, Türkiye'yi vaktiyle bölgenin üst aklı haline getirmiş olan isimler çok önemli açıklamalar yapacak.

İzin verirseniz süremi tam kullanmadığımı da dikkatinize sunuyorum ve bu kum saatini çeviriyorum.

Efendim **Prof. Dr. Hüseyin Pazarcı**, Emekli Büyükelçi, Uluslararası Hukuk Uzmanı.

Değerli Hocam, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi bağımsızlık referandumu yaptı malum. Size iki sorumuz var. Bu referandumun uluslararası hukuk açısından geçerliliği nedir? Bu bir.

İki, bu referandum Birleşmiş Milletler Şartına veya başka bir uluslararası hukuk dayanağına göre başka ülkelerin o bölgeye askeri müdahalesine izin verir mi yani referandum başlı başına bir dayanak olur mu?

İlk soru referandumun uluslararası hukuk açısından geçerliliği, ikinci soru da müdahale sorununun uluslararası hukuk açısından incelenmesi.

Buyurun Hocam, süreniz başladı.

HÜSEYİN
PAZARCI'NIN
KONUŞMASI

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Bugünkü durumuyla uluslararası hukuk özellikle Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın temel hükümleri üzerine oturuyor. Bu çerçevede yeni devletlerin doğuşu, bağımsızlık ilanı gibi eylemler, işlemler iki büyük kural üzerine oturuyor.

Birincisi, halkların kendi kaderini belirlemesi ilkesi dediğimiz, daha kısaca **“self determinasyon”** diye anılan ilke.

Bu, bağımsızlık ilanı söz konusu olduğunda geçerli olan çok temel bir ilke;

ikincisi de, **“devletlerin ülke bütünlüğü”** ilkesi.

Her ikisi de Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda yer almaktadır.

Birincisi 1.maddede, ikincisi de 2.maddede açıkça ifade edilmektedir.

Bu ilkeler üzerinden değerlendirildiğinde; bağımsızlık ilanı ile halklara kendi bağımsızlıklarını ilan edebilme olanağı tanınırken, devletlerin ülkesel bütünlüğü ilkesi ile de bir karşılık olayı ortaya çıkmaktadır. Çünkü “her halk bağımsızlık ilan etme olanağına sahip midir?” sorunuyla karşılaşmaktadır; dolayısıyla bir devleti bölmeden parçalamadan kendi kaderini belirleyebilen topluluklara, halklara bu hak tanınmaktadır. Uygulanan uluslararası hukukta, pozitif uluslararası hukukta bu hak sömürgeler için çok açık bir şekilde teyit edilmiştir.

Uluslararası Adalet Divanı'nın 1971'de Namibya'yla ilgili bir kararı vardır. Sömürgelerin sözünü ettiğimiz bu self determinasyon hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir. Çünkü onlar metropolden farklı bir hukuksal yapı içindedirler, ona bağımlıdırlar ama o metropol ülkesinin bir parçası da değillerdir. İlgili topluluğun ülkesidir onlar, dolayısıyla sömürge sıfatını taşıyan birimler bu yolla kendi varlıklarını teyit edebileceklerdir, bağımsızlıklarını ilan edebileceklerdir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani Birleşmiş Milletlerin o kararı bir başka yerdeki bir devletin, gelip bir ülkeyi sömürge statüsüne soktuğu hallerde, o sömürge statüsündeki devletin "artık ben kendi kaderimi kendim belirlemek istiyorum" demesine ilişkin, oradaki halkın...

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Tabii ki, böyle de oldu. 51 devletle kuruldu Birleşmiş Milletler 1945'de; bugün 193 devletten oluşuyor. Büyük bir bölümü eski sömürgelerden oluşan devletler.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani O zaman Birleşmiş Milletler'in bu 1971 tarihli kararının somut olaya bir dayanak teşkil etmeyeceğini anlıyorum.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Evet, sonuç itibarıyla sömürgeler bağımsızlığa hak kazanmış toplumlardır, bunu ilan edebilirler.

Uluslararası Adalet Divanı bunu daha sonra Batı Sahra danışma görüşüyle de teyit etmiştir. Dolayısıyla bu şekilde sömürgeler için kendi halklarının bağımsızlığını ilan etme hakkı, bugün uluslararası hukukta tartışılmayan bir veridir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Sömürgeler için, o zaman kilit kavram sömürge.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Bunun dışında 90'lı yıllara geldiğimizde, Sovyetler Birliği gibi veyahut da Yugoslavya gibi federal

devletlerin bölünmesi söz konusu olmuştur. Orada “o zaman peki bir bütüncül nitelikli federal yapıda bir devletin içindeki halkların böyle bağımsızlık ilanı mümkün mü?” sorusuna uygulamada devletler şu şekilde cevap vermişlerdir: Eğer federal devletlerin anayasalarında self determinasyon hakkı federe devletlere tanınmışsa, onlar da bağımsızlıklarını ilan edebilirler.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani federal devletin anayasasında, federal devleti oluşturan devletlerin bir referandumla halk oylamasıyla bağımsızlık kazanmalarına yol açan, izin veren bir düzenleme varsa olabilir.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Ondan sonra başka yollar aranmaya başlanmıştır. Baskı gören toplumlarda, halkın eşitliği olmayan ve demokratik olmayan toplumlarda bu olanaklı mı diye. Bu biraz tartışmalıdır, ama 1993’de Birleşmiş Milletler bünyesinde bir **İnsan Hakları Dünya Konferansı** yapılmıştır. Oradaki bildiride bu da ifade edilmiştir. “O tür halklar da bağımsızlık ilanına gidebilir” diye...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani son olarak dediğiniz; sömürgeci başladık, sömürgeci gelerin bağımsızlık ilanı, sonra federal yapılarda federe devletlerin anayasalarında bağımsızlık ilanına ilişkin izin varsa, en son olarak da topluluklar eğer... Herhalde belli özellikleriyle ayrılan topluluklar, o devletin içerisinde ayrımcılığa uğruyorsa, baskı görüyorsa, merkezi parlamentodan dışlanmışsa, temsil edilemiyorsa...

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Evet, toplum dışında o devletin halkının dışında bırakılma gibi bir konuma sürüklenmişse...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani kendileri, merkezi devlet içerisinde idare hakkından mahrum edilmişse...

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- O zaman. Ama bütün bunlar 2008'de Kosova'nın bağımsızlık ilanı ile birlikte Kosova'da -ki, Sırbistan'ın bir parçasıydı- bir başka veçheye girmiştir. Çünkü Kosova'da bağımsızlık ilan edildiğinde, Sırbistan buna itiraz etmiştir, benim ülke bütünlüğüme aykırıdır, Birleşmiş Milletler Antlaşmasına aykırıdır, ben buna itiraz ediyorum demiştir. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da, soruyu Uluslararası Adalet Divanı'na sormuştur. Ondan danışma görüşü istemiştir. Demiştir ki, Kosova'nın böyle bir bağımsızlık ilanı hakkı var mı?

Soru bu kadar olduğu için, Divan da verdiği cevapta, "uluslararası hukuka aykırı bir durum görülüyor, çünkü uluslararası hukukun açıkça yasakladığı bir bağımsızlık ilanı biçimi şekli veyahut da verisi yoktur" demiştir. Ama bağımsızlık ilan edildikten sonra devletin ortaya çıkışında hukuki verinin nasıl gelişeceği konusunda bir şey söylememiştir. Çünkü "bu bana sorulmadı" demiştir Divan. İşte uluslararası hukukun incelikleri bunlar.

Şimdi o tarihten beri bazı çevreler " bu her halka tanınan bir haktır" şeklinde bunu yorumlama eğilimindedir; bazı çevreler de "hayır, ama Divan bütünüyle soruyu cevaplamadı, bütün unsurlarıyla bir bağımsızlık ilanının verileri üzerine cevap vermedi, dolayısıyla bu çerçevede böyle bir hak yine de ülke bütünlüğü ilkesine aykırı kullanılamaz" şeklinde ifade etmektedir.

Bu çerçevede bugün bu konu tartışılıyor, ama Kosova'da o tarihteki verileri değerlendirdiğimizde, Kosova'da bir savaş hali vardı, bir iç savaş hali vardı ve bunu engellemek için Birleşmiş Milletler UNMIK adı verilen bir geçici Kosova yönetimi kurmuştur ve Kosova'nın yönetimini Sırbistan'dan koparmış ve Birleşmiş Milletler'in bu geçici yönetimine bağlamıştır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani Sırp Hükümetinin desteğini alan Sırp milislerin Kosova halkına yönelik kırımını vardır burada.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Dolayısıyla bu duruma bakarak, Kosova'yı her yerde belki örnek almak ve oradan bir ilkesel ya da kuramsal sonuca varmak zordur. Ama bu bizim bölgemiz için, bu son bağımsızlık ilanı ile birlikte çok dikkat edilmesi gereken bir unsurdur.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Gerçi henüz bağımsızlık ilanı değil... Bağımsızlık ilanı sorusuna verilecek cevabı henüz bilmiyoruz.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Evet, henüz bu aşamada, ama bundan sonraki gelişmeler bölgemizde bir gün Birleşmiş Milletler'in devreye girip bu soruna "Kosova'daki gibi el atması" şeklinde gelişirse, büyük devletlerin müdahalesinin bu yönde olması ihtimali de bir hayli büyük görünüyor. O zaman bölgemizde de çok dikkat edilmesi gereken bir dış politika izlenmesi gerekecektir. Yani hamasetten ziyade akılcı politika şarttır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Peki Hocam bir cümleyle, bugün uluslararası hukuk, bütün bunları ortaya koyduktan sonra bu referandumun yapılmasını mutlak olarak haklı kılıyor mu kılmıyor mu?

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Mutlak olarak ülke bütünlüğüne karşı olduğu için Irak itiraz etmiştir, bölge devletleri itiraz etmiştir. Dolayısıyla haklı kılan bir dayanaktan söz etmek söz konusu değil.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Hocam tam iki dakikanız kaldı, çünkü karar böyle. İkinci soru, aslında sizin bilgi birikiminizle çok basit bir soru. Bu referandumun yapılması, Birleşmiş Milletler Şartı'na göre veya bir başka uluslararası hukuk kuralına göre bir üçüncü ülkenin askeri müdahalesine izin veriyor mu?

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Normalde bir devletin, bir başka dev-

letin içişlerine karışması, yine Birleşmiş Milletler Antlaşması çerçevesinde yasaktır. Ama herhangi bir şekilde bir devlet içindeki olaylar eylemler, diğer devlete saldırı oluşturabilecek eylemlere kadar giderse, o zaman buna müdahale hakkı söz konusu olabilir. Türkiye için de. Bizim Irak'a ilişkin birçok anlaşmamız var; Irak'ın İngiliz manda yönetimi döneminde yapılan 1926 anlaşması var ve bununla sınırimız belirlendi. Bu sınır daha sonra Irak ve Türkiye arasında yapılan 1946 Andlaşması ile teyid edildi. Ama bu çerçevede Türkiye'ye bunlar doğrudan bir müdahale hakkı tanımıyor. Ancak ülke bütünlüğünü güvenliğini sarsıcı bir eylem ortaya çıkarsa, Türkiye'nin o zaman böyle bir müdahalesi söz konusu olabilecektir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- O zaman meşru savunma çerçevesinde...

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Bir de Irak kendi bir iç çatışma durumunda, örneğin Türkmenler bakımından; Türkiye'ye birlikte hareket edelim derse, bu olasılık da akla gelen düşünülebilecek, bir unsurdur.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Çok teşekkür ederim efendim, süreye de uyduk. Geri döneceğiz tabii...

Sayın Bölükbaşı, yılların büyükelçisisiniz, siyasetçisisiniz de, ama biz sizi çok kıdemli ve çok başarılı bir büyükelçi olarak tanıyoruz. Türkiye de öyle tanıyor sizi... Milli duruşunuz tartışılmaz, milli hassasiyetiniz buradaki değerli konukların her biri gibi tartışılmaz.

Sorum şu size: "Ortadoğu'da kartlar yeniden karılıyor" deniyor. Belki de kartlar çoktan karıldı da, dağıtılıyor artık. Peki, bu kartlar dağıtılırken Türkiye ne yapmalı? Aklını kullanmalı diyeceksiniz de, önündeki imkânlar neler? Nasıl davranmalıyız, hamasetten uzak nasıl iki ayağımızı sapasağlam yere basıp bir çıkış yolu bulmalıyız?

Buyurun efendim.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Efendim çok teşekkür ederim. Arap Baharı sonrası dönemde Ortadoğu jeopolitiğinin yeniden şekillenmesi, yeniden tanzimi dinamiklerinin hız kazandığı bir sürece girdik. Bu sürecin odağında da bugün itibariyle Irak ve Suriye bulunuyor. Barzani'nin 25 Eylül koran referandumunu da, bu yönde atılmış ilk somut adımdır.

Burada istenilen Türk, Fars ve Arap bloğunun arasına bir Kürt kuşağı yerleştirmek, buna da seküler Kürt devleti diyorlar. Barzani'nin Irak'ta attığı adım da, dört parçadan oluşacak bu büyük Kürdistan'ın Irak parçasının bağımsızlık yolunda yeni bir merhaleye geçmiş olmasıdır. Bundan sonra sıra Suriye iç savaşını takiben Suriye'ye gelecek, Kuzeyde PYD'nin sözde kantonları, sonra İran ve Türkiye.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Çok özür dilerim, tam yeri geldiği için sormak zorundayım. Referandumda sorulan soru biraz ucu açık bir soru galiba. Yani sadece o bölgeyi kapsamıyor, bölgenin dışını da kapsıyor. Mesela Türkiye'yi de ifade etmişler mi, Türkiye'yi de içeren bir soru mu sorulmuş sizce?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Türkiye değil efendim. Irak Anayasası'na göre Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Duhok, Erbil ve Süleymaniye vilayetlerinden oluşuyor ve bunların yüzölçümü de 40 bin 600 kilometrekaredir. Ama 2003 Amerikan işgali sonrası dönemden başlayarak, Barzani defacto kontrolü altında tuttuğu bölgeleri 70 bin kilometreye çıkardı ve bu anayasada kendisine ait olmayan bu toprakların çok büyük bir kısmı da tarihi Türkmen elleridir. Yani Kerkük, Musul, Tusurmatu ve Telafer. Referandumda sorduğu soru...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Türkiye toprakları tabii ki değil, ama Türkmenlerin yaşadığı bölgeler.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Evet, tartışmalı bölgeler. Şimdi efendim bu referandum yapıldı. Şimdi Türkiye'nin bundan sonraki amacı, bu referandumun hukuki

ve siyasi sonuç doğurmasını önlemek, kağıt üzerinde kalmaya mahkum etmektir.

Ne yapmalıdır Türkiye? Türkiye'nin izleyeceği strateji, takdir buyurursunuz ki konunun Türkiye için arz ettiği önemle mütenasip olmak durumundadır. Nedir bu gelişmenin Türkiye açısından arz ettiği önem? Birincisi, Türkiye'nin milli güvenliğine doğrudan tehdittir. Çünkü ileride Türkiye'nin topraklarının bir kısmını da içine alacak büyük Kürdistan'ın ilk adımı atılmıştır.

İkinci boyutu da, Irak'taki Türkmen kardeşlerimizin güvenliğine, varlığına ve geleceğine doğrudan tehdittir. Bu iki tehdit karşısında Türkiye'nin fiili askeri güç kullanımını da içeren, etkili ve kapsamlı bir caydırıcı siyaset izlemesi; bunun için askeri siyasi ve ekonomik alanlarda alacağı tedbirleri belirleyerek bunları ilan etmesi ve gelişmelerin seyrine göre bunları hayata geçirmesidir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani artan oranlı, tedricen yavaş yavaş... Tedricen. Çünkü Barzani de referandum kararını hayata, zamana yayarak kademeli olarak geçirmeyi öngörmektedir.

Şimdi burada askeri ve askeri olmayan Türkiye'nin elindeki imkânlar diye bakınca; en çok tartışılan konu askeri imkânlar nelerdir? Türkiye bugünkü şartlarda Irak'ta beş durumda silahlı güç kullanmak durumundadır, buna da hakkı vardır. Birincisi, bugüne kadar yaptığımız gibi, Kuzey Irak'ı Türkiye'ye karşı bir saldırı cephesi olarak kullanan PKK'nın hedeflerine karşı Kuzey Irak'ta girişeceğimiz harekâtlar.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yapmakta olduğu harekât...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bu meşru müdafaa halidir. Bu durum yeni iki meşru müdafaa hali de ortaya çıkarmıştır. Bizim bugün Kuzey Irak'ta Başika Kampında Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarımız bulunmaktadır. Bir de 1996 yılından bu yana özel kuvvetler ve irtibat timlerimiz Irak'ın

çeşitli bölgelerinde görev yapmaktadır. Bunlara yönelebilecek Barzani'den kaynaklı bir tehdit karşısında Türkiye askeri güç kullanacaktır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani oradaki unsurlarımıza yönelik bir tehdit... Oradaki unsurlarımızın güvenliğini sağlamak, güvenlikleri tehlikeye ve saldırıya uğrarlarsa evet...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bunun için 26 anlaşması hak veriyor mu vermiyor mu? Bunların hiçbirinin önemi yoktur, meşru müdafaa şartları oluşmuştur.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Askerimize saldırılırsa cevap veririz, evet.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bir diğer önemli konu Türkmenlere geçmeden önce, Türkiye'nin Irak'la bağlantısı malum, kuzeyden Habur'dan yapılıyor. Habur'un yanındaki bir bölgeden Türkiye'nin Kerkük'e Musul'a uzanan güvenli bir koridor, hem ticaret için hem diğer amaçlar için oluşturması lazım. Bu da Irak merkezi hükümet güçleriyle birlikte yapılabilir yahut da onların daveti üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri bunu yapabilir. Yani Ova Köyden diyelim Sincar, Telafer, Musul ve Kerkük'e uzanan bir güvenli koridor.

Dördüncüsü, Türkiye'nin silahlı güç kullanmasını gerektirecek durum, Türkmenlerin güvenliğinin tehlikeye düşmesi. Eğer Türkmenlerin güvenliği tehlikeye düşer ise, Türkiye "1926 Ankara Anlaşması bize bu hakkı veriyor mu vermiyor mu?" diye bakmaz, çünkü sözün bittiği yerdir, Türkiye müdahale eder. Bu müdahalenin ne şekilde olacağı, tabii askeri makamlarımızın belirleyeceği bir husustur. O zaman tüm peşmerge hedefleri Türkiye için meşru hedef haline gelir. Selahattin'deki Barzani'nin sarayı da meşru hedeftir, Erbil'deki sözde Kürt parlamentosu da hedeftir.

Çünkü Türkmenler bugün Irak'ın fiilen üçe bölünmesi sonucu coğrafi olarak parçalanmışlardır. Türkiye'den kopmuş

lardır, güvenli bir bölgeleri yoktur. Şiiler, Sünni Araplar ve Kürtler gibi düzenli, nizami silahlı güçleri de yoktur. Tek güvenecekleri...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Dünyadan da destek alamamaktadırlar. Hatta yok sayılmaktadırlar.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)-Yok sayılmaktadır. Maalesef son dönemde bu yaşanan gelişmelerde Türk kamuoyunun da Türkmen kardeşlerimize gereken hassasiyeti gösterdiği pek söylenemeyecektir. Türkiye bu durumda hangi anlaşma neyi veriyor tartışmasına bakmaz, müdahale eder. Bu beş durumda müdahale için Türkiye'nin askeri hazırlık ve planlama yapması gerekmektedir.

Askeri olmayan tedbirlere gelince, bunlar ağırlıklı olarak ekonomik tedbirlerdir. Bunlar yedi-sekiz kalemde toplanır, ama üçü özel önem taşımaktadır. Birincisi, Kerkük Yumurtalık boru hattının devre dışı bırakılması; ikincisi, Habur sınır kapısının kapatılması; üçüncüsü de, Erbil ve Süleymaniye'ye Türkiye üzerinden hava ulaşımının askıya alınması.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Tabii tek taraflı can yakmaz, ama bu tedbirler.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Onlara geleceğim efendim, hava sahasını zaten Bağdat Hükümeti kapattığı için, Türkiye de mecburen ona uyacaktır. Erbil ve Süleymaniye'ye seferler yarın itibariyle, yarın akşamüstü itibariyle kesilecektir.

Burada Kerkük Yumurtalık boru hattı, Barzani yönetiminin en önemli, belki de tek gelir kaynağıdır. Günde 550 bin varilin taşındığı. Burada Türkiye'nin bir kaybı olacak mıdır? Mutlaka olacaktır. Bunun parasal değeri de 300 Milyon Dolar'dır yılda; bizim geçiş ücreti ve Yumurtalık depolarından aldığımız para. Bu Suriyeli mültecilere bugüne kadar harcadığımız 30 Milyar Doların yanında deveye kulak bile değildir. Asıl sorun Habur'dur.

Habur konusu; Habur deyince, tabii Habur'un kapanması sadece bizim Kuzey Irak'la olan ticaretimiz yahut mal ve hizmet akışını engellemeyecek. Biz Irak'ın diğer bölgeleriyle ticareti de Habur üzerinden yapıyoruz. Habur üzerinden yapılan Irak ticareti 8 Milyar Dolar civarında. Bunun ancak yüzde 25'i kuzeye gidiyor, yüzde 75'i Irak'ın diğer bölgelerine gidiyor. O bakımdan Habur'un kuzeye geçiş, Barzani bölgesine geçiş için kapatılması sonrası, bizim Habur'un yanında muhtemelen Ova Köyden Sincar, Telafer, Musul ve Kerkük'e uzanan güvenli bir güzergâh oluşturmamız; hem ticari açıdan, hem askeri açıdan gereklidir.

Şimdi bunları hükümet yapmış mıdır? Bugüne kadar baktığımızda, söylemlerine bakılınca sert ve görünürde kararlı, ama eylemlere gelince, eylemlere baktığımız zaman daha müteredit, daha muğlak ve daha munis olduklarını görüyoruz. Teşbihte hata olmazsa, Sayın Cumhurbaşkanı ve Sayın Başbakanın ifadelerinde ses var, ama görüntü yok...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Peki, burada bölgedeki halkı ve kendi yurttaşlarımızı küstürmemek, onları kaybetmemek kaygısı da olabilir mi? Böyle bir haklı kaygı da olabilir mi? Açmak için soruyorum.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Mutlaka bu bir mülahazadır, ama Irak'ta yaşanan bu gelişme Türkiye'nin milli güvenliği bakımından hayati bir tehdit ise, o zaman -ki, öyle olduğuna inanıyorum- bu bölge halkının, Barzani'ye sempatiyle bakan bölge halkının küstürülmesi, onların bir duygusal kopuşa itilmesi gibi mülahazalara takaddüm etmesi gerekir diye düşünüyorum; Türkiye'nin hayati milli çıkarlarına.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- İdeale yakın çözüm nedir? İdeal çözüm yok, ideale yakın çözüm nedir?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- İdeale yakın çözüm, Türkiye'nin kararlılığını hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde gösterip, bunu da arkasında zorlayıcı ted-

birlerle Barzani'ye gösterip, onun daha ileri adımlar atmasını önlemektir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani bu demin bahsettiğiniz kararları sıralamalı, adım adım uygulayabileceğinin kararlılığını ortaya koymalı, ülke içinde tek vücut olarak referandum sonucunun hayata geçirilmesi noktasında caydırıcı olmalıdır.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Evet, kağıt üzerinde kalmaya mahkum bir referandum...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ölü doğması, sonuç vermemesi sağlanmalı.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Ama son dönemde Türkiye'de Barzani'yi de küstürmeyelim, o da işte Nakşibendi geleneğinden geliyor. Sayın Cumhurbaşkanımız ümmet anlayışıyla hareket etsin, ağabeylik yapsın. Kürtlerin de bazı hakları var gibi çatlak sesler daha yüksek tonda çıkmaya başladı.

Eğer hükümet bu konuda yalpalarsa, tereddüt gösterirse, bilin ki sadece Kuzey Irak'ta değil, yarın Suriye'de de benzer bir siyasi oluşumun Barzani modelinde üç PYD kantonunun birleşmesiyle oluşacak bir siyasi entitenin bağımsız bir Kürt devletinin Suriye kolu haline dönüşmesini Türkiye engelleyemez, bütün inandırıcılığı sıfırlanır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Hatta 20 küsur sene süren bu süreç, Suriye'de çok çok daha kısa olur. Çünkü önünde emsal olur. O yolu açmış olur ve bu daha büyük bir felaket olur. Dolayısıyla söylediğiniz, kararlı bir şekilde stratejiyi belirlemeli, adımlarını... Hangi adımın önce, hangisinin sonra atılacağını ortaya koymalı ve adım adım ilerlemeli.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bir de tabii hükümet yetkililerinin bu konuda bir söylem birliği içinde olmasında fayda var. Cumhurbaşkanı başka bir telden, Gümrük Bakanı başka bir telden, Sayın Başbakan başka bir telden çalması.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ve böylece de Barzani bu referandum sonucunu hayata geçirme kararından caydırılmalı, ama o bölgedeki halkı da düşman edinmemek için her zaman dostluk mesajı vermeye devam etmeli.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bir de Türkmenlerin yanında olduğumuz, somut bazı önlemlerle behemehâl gösterilmelidir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Behemehal gösterilmelidir, Türkmenler yalnız değildir mesajı her anlamda verilmeli.

Çok teşekkür ediyorum efendim, süremize uyduk.

Ve **Prof. Dr. Hüseyin Bağcı**, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi. Soru şu: Hocam, dünya Ortadoğu'daki bu gelişmelere ve tabii özellikle referanduma ve sonrasına nasıl bakıyor? Söylemler ne, gerçekten hissedilenler ya da söylemlerin arkasındaki satır arası ne?

Buyurun.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Teşekkür ediyorum. Çok değerli Hocam ve Sayın Büyükelçi önemli bir altyapıyı sundular, durumun ne olduğunu ortaya koydular. Şimdi ben biraz daha ileriye gideyim, Sayın Büyükelçinin 1 Mart teskeresiyle ilgili...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bu gün burada üç büyükelçimiz var.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Sayın Deniz Bölükbaşı'nın 1 Mart teskeresiyle ilgili bir kitabı var. Zaten müzakereleri kendisi yönetti. "Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir" derler. O nedenle hükümet deneyimleri de olduğu için, şunu söylemek lazım.

Barzani aslında bugün zamanın ruhuna göre hareket eden bir Kürt siyasi lider. Yani Türkiye'nin bütün hükümetleri tara-

fından 80'lerden itibaren Turgut Özal'la başlayan bütün hükümetler Barzani'yle çok yakın ilişki içine girmeyi tercih ettiler. Zaten o nedenledir ki, bugün için orada 1500'den fazla firma ve 35 binden fazla insan çalışıyor, uçaklar gidip geliyor. Yarın akşam saat 18.00'den itibaren duracak. Barzani Türkiye'de çok büyük bir siyasi itibar ve karşılama gördü, Kuzey Irak Kürdistan Yönetiminin bayrakları asıldı. Barış süreci esnasında Diyarbakır'da 2 milyon kişinin önünde o dönemin Başbakanı dahil bütün hanımları, eşleri, İbrahim Tatlıses'i, bilmem Şivan'ı, kim varsa hepsi oradaydı. Çünkü o zaman Kürtlerle bir barış yapma ve o zamanki adı ile "Açılım" süreci vardı. Türkiye'nin barış (açılım) sürecini başarısız bir hale getirmesi veyahut da Kürtlerle Türklerin bu coğrafyada barış (açılım) sürecini başaramamaları, bugün geldiğimiz noktaya götüren gelişmeleri de beraberinde getirdi.

Şimdi "Barzani ne yapması gerekiyordu?" sorusunu sormak lazım. Hocamız dedi ki ,haklı bir şekilde, bu referandumun bir hukuki yanı yok. Zaten bu siyasi bir karar, bu hukuki bir karar değil. Barzani büyük bir olasılıkla Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere, İsrail gibi, Batı Avrupa'nın birçok ülkelerinden, dünyadan entelektüel anlamda, ekonomik anlamda büyük oranda hem sempati gören hem de destek alan bir Kürt lider konumuna geldi ve Barzani öyle gözüküyor ki, artık bu coğrafyada bütün dengeleri yerinden sarsacak, derinden sarsacak bir karara imza attı. Yani Türk, Arap ve Fars mantığının, aklının yanına, şimdi araya bir "Kürt aklı" monte edilmeye başlandı ve bunu, bana göre, geri döndürme de mümkün değil. Yani bu noktadan sonra Türkiye'nin askeri bir önlemlere oraya girmesi de öyle kolay değil. Burada Rusya'nın desteği olması lazım, Amerika'nın onay vermesi lazım ve bugüne kadar o kadar çok siyasi yanlış yapıldı ki!.. Bugün gelinen noktada, Türkiye'yi yöneten birçok hükümetlerin yanlış politikaları sonucu bu noktaya gelindi. Türkmenler konusunda ise her iki değerli konuşmacı ile çok mutabıkım. Türkiye'nin bütün hükümetleri Türkmenleri ne yazık ki üvey evlat gibi gördüler ve onlarla yeterince ilgilenmediler. Bunu da Sayın Bölükbaşı'nın söylediği o "ümme politikası" çerçevesinde milliyetçilik po-

litikalarını devre dışı bırakarak, “biz bütün milliyetçilikleri ayaklar altına aldık” diyerek “ bu coğrafyada böyle biz düzen kurucuyuz” diyerek yaptılar. Buyurunuz şimdi de karşınızda Kürt milliyetçiliği var!!! Onu da mı yok sayacaksınız?..

Türkiye şimdi Türkmenlerin durumunu korumak için de Türk milliyetçiliğiyle ön plana çıkıyor ve şüphesiz Türkiye Türkmenlerin güvenliğinin sağlanması için siyasi ve ahlaki olarak sorumludur. Türkmenlerin bu coğrafya’da güvenliğini sağlayabilecek olan tek ülke Türkiye’dir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ve açılım denilen sürecin de son derece yanlışlığı ve samimiyetten uzak olması...

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Açılım süreci iyi niyetli düşünülmüş bir siyasi girişimdi. Bu süreç başlarken, orada Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, 2007’den itibaren, o dönemin önce Dışişleri Bakanı ve sonra Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül’le ve daha sonra da Davutoğlu ile kendi aralarında neler konuştuklarını halen bilemiyoruz, ama şunu biliyoruz; Başbakan Tayyip Erdoğan 5 Kasım 2007’de ABD Başkanı George W. Bush’la Washington’da bir görüşme yaptı ve görüşme bitip dışarıya basın önüne çıktığında aynen şöyle dedi: “Hamdolsun istediğimizi aldık.”

Bu “Hamdolsun istediğimizi aldık” görüşmesinin tutanaklarının içerikleri yayınlanmadığı müddetçe, biz neyi aldığımızı bilemeyeceğiz. Bu tutanakların açıklanması lazım, hangi sözler verildi? Türkiye bunun karşılığında ne aldı? Ne gibi sözler aldı? Bunları çok iyi görmek ve anlamak lazım!

Ben özellikle bu noktadan sonra Barzani’nin siyasi konumunu anlatayım; Barzani Türkiye’ye de çok güvendi. Çünkü Türkiye’den öylesine büyük bir ilgi gördü ki, Türkiye’nin kayıtsız şartsız kendisini destekleyeceği düşüncesine kapıldı. Türkiye’nin bu davranışı tabii farklı beklentiler uyandırdı. Şimdi Türkiye mademki Barzani’yi referandum sonrası tanımıyor, o zaman Barzani’nin çok defalar gerçekleşen Ankara ziyaret-

Uluslararası Hukuk Penceresinden
ORTADOĞU ve TÜRKİYE

HÜSEYİN BAĞCI'NIN
KONUŞMASI

lerinde neden Kuzey Irak bayrakları asıldı? İşte şu günlerde MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli kalktı ve dedi ki, bu böyle olmaz. Referandumu tanımıyoruz. Çok güzel de, siz hükümeti zaten destekliyorsunuz, birlikte hareket ediyorsunuz, o zaman o bayrakları astırtmayacaktınız!!!

Yani Türk kamuoyu eğer buna duyarlıysa, ve siz de bu duyarlılığı temsil eden bir siyasi parti iseniz, o zaman Türk kamuoyunun duyarlı olduğu hareketleri ve davranışları yapmaktan sakının önerisinde bulunmak gerekir,

Şimdi son günlerde duyduğumuz Kuzey Irak söylemi itibariyle gidelim. Söylemler çok sert. Sayın Büyükelçi Bölükbaşı çok doğru bir şekilde “ses var, görüntü yok” dedi. Ben buna “gök gürültüsü çok, ama yağmur yok” diyerek ekleme yapayım! Şimdi özellikle önümüzdeki dönem –altını çizerek söylüyorum- bu coğrafyada bir Kürt olgusunu ortadan kaldırmak artık mümkün değil. Bu bir Kürt devletine götürür mü götürmez mi, o ayrı bir tartışma konusu, ama tarihin bu noktasında bölgedeki diğer ülkelerin de hatalarıyla birlikte; yani Irak’ın da Suriye’nin de İran’ın da hatalarıyla birlikte böyle bir fiili durum ortaya çıktı.

Şimdi biz bu coğrafyada bu yapılan hatalar nasıl telafi edilir veyahut da ulusal güvenlik endişeleri nasıl giderilir, ona bakalım. Nitekim son Milli Güvenlik Kurulu kararında da bu endişeler dile getirildi, söylendi, ama şu anda Türkiye’ye herhangi doğrudan bir askeri tehdit yok. Yani Türkiye’yi oraya müdahale ettirecek bir tehdit şu anda yok. Kuzey Irak’lı Kürtlerden öyle bir tehdit yok. Siz kafanıza göre ben tehdit algılıyorum, hadi kalkayım öbür tarafa gireyim diyemezsiniz; bu değişik yönlerden zor bir olay. Bunu yaptığınız zaman da

-Hüseyin Pazarıcı Hocam Uluslararası Hukukçu olarak burada vurguladı- müdahale olur ve bu uluslararası hukuka da aykırı olur, komşuluk ilişkilerine de aykırı olur.

Ama burada şunu da vurgulamadan edemeyeceğim. Şimdi Türkiye’nin özellikle Kürt toplumuna yönelik olarak, Cum-

hurbaşkanından diğer bazı yetkililere kadar çok sert ve tehditkar söylemler var ortada. Daha düne kadar en üst seviyede ilgi gösterdiğiniz insanları “vanayı sıkırız, aç kalırsınız, biz olmazsak şunu yapamazsınız bunu yapamazsınız” gibi cümleler bolca sarf ediliyor. Bu gibi söylemler ise Türkiye’ye uluslararası alanda büyük antipati kazandırıyor. Önce bunun altını çizelim. Ciddi bir devlet böyle konuşmaz. Bir başka ülkenin veya bölgenin insanlarını “açlıkla terbiye etme politikası” güdemez. Bu Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesine de, siyasal söylemlerine de aykırıdır. Çok gerekiyorsa ve siyasi olarak öyle bir iradeniz varsa, kapayın vanayı, olsun bitsin!!!

Turgut Özal örneğini ben size vereyim. Turgut Özal 1990-91’de Kerkük Yumurtalık hattını kapattı. Birleşmiş Milletler kararı alınmadan tam bir hafta evvel kapattı ve George Bush’la birlikte bildiğimiz gibi o sıcak ikili ilişkileri geliştirdi. Kendisine niye bunu yaptınız diye sorulduğunda, Amerikalılar zaten kapatacaklardı dedi, ben önceden kapatarak ön aldım ve ikili ilişkilerimizde olası bir gerginliği önledim dedi..

Bir de yine Sayın Deniz Bölükbaşı “1 Mart Tezkeresi” isimli kitabında da bu görüşmeleri çok iyi anlatır. Biz 2003 yılında çok kritik bir hata yaptık. Türkiye’nin o dönemde Amerika ile Kuzey Irak’a müdahalesi eğer söz konusu olmuş olsaydı, stratejik açıdan doğru, ahlaki açıdan yanlış bir karar olacaktı. Ama biz” ahlaki açıdan doğru, stratejik açıdan yanlış” bir karar aldık. Amerika Birleşik Devletlerinin bu coğrafya üzerinden o bölgeye gidip Saddam Hüseyin’i devirmek ve orada ortaya çıkabilecek bütün yapılanmalarda Türkiye’nin sahibi olabilmesini engelledi. Bunu Prof. Dr. Zehra Önder’in, özellikle Bilgi Yayınevinden yayınlanan İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası isimli bir kitabı vardır. Alman belgelerine dayanılarak yapılan değerli bir çalışmadır. Almanlar İkinci Dünya Savaşında 1941 ve 1942 yıllarında Türkiye üzerinden Ortadoğu’ya açılmak istemişlerdir. Halen Güney Doğu’da siyasi olarak çok etkili olan Geylani aşireti Almanlara yardımcı olan ve Almanlar’ın Irak’a girmeleri konusunda onlar ile anlaşma yapan bir aşirettir, onu da bilmekte fayda var. O zaman

Cumhurbaşkanı İnönü'ydü ve Türkiye devleti Almanların Türkiye üzerinden Irak'a geçmelerine müsaade etmedi. Türkiye Almanya'ya karşı koydu, İkinci Dünya Savaşına girmeyerek de kanımca çok büyük doğru yaptı. Ama 2003 yılındaki 1 Mart tezkeresi kararı çok önemli oldu. Karar alındığında Başbakan Abdullah Gül idi ve Recep Tayyip Erdoğan henüz daha seçilmemiş parti başkanıydı ve Bülent Arınç da Meclis Başkanı idi. Dışişleri Bakanı ise deneyimli diplomat Yaşar Yakış idi. Meclisten kararın önce evet diye çıktığı bildirildi; ABD'li askerlere Türkiye üzerinden geçerek Irak'a girmeyi sağlayacak geçiş kararı. Biraz sonra "Karar Hayır" olacak, oylar yanlış sayıldı denildi ve "Evet" iptal edildi. İşte o zamandan beri de Türk Amerikan ilişkilerinde çok büyük bir gerginlik başladı. Yani Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'ye karşı Büyük Ortadoğu Projesi dahil olmak üzere bütün o yıllarda Türkiye'yi kendi tarafına çekmeyi bıraktım, Türkiye'ye karşı ısrarlı bir şekilde, Türkiye'nin bu coğrafyadaki çıkarlarına ters gelecek politikaları uygulamaya koyuldu. Bugün için Amerika Birleşik Devletleri'nin YPG'ye silah vermesi, bu politikaların beklenen bir sonucu olarak görülmelidir ve bir sürpriz değildir.

Büyük devletler, Metin Bey, hiç unutmuyorlar, biz ise aksine çok çabuk unutuyoruz. Biz bugün söylüyoruz, yarın unutmuyoruz!! Oysa Amerikalılar unutmuyorlar, İngilizler unutmuyorlar, diğer büyük ülkeler unutmuyorlar. Onlar bir kenara yazıyorlar ve hesabı sonra ödetiyorlar!!!

Biz Barzani'yle bu noktada kavgalıyız. Ne kadar kavga edeceksiniz? Bu coğrafyada, bu ülkede, Türkiye'de bu insanların akrabaları var. Bu coğrafyada yaşayan insanların birbiriyle akrabalık ilişkileri var. Şimdi biz bu coğrafyanın hamisi mi olacağız, yoksa bu coğrafyanın kabadayısı mı olacağız? Şimdi herkes "hey" çekerek politika yapılmaz ki! Ben Davutoğlu'nun dış politika anlayışını yanlış bulan akademisyenlerdim. Ahmet Davutoğlu Arap Baharı sürecinde, "biz Ortadoğu'da düzen kurucuyuz" dedi. Bu kulağa çok hoş geliyordu. Ama nasıl kuraçığını anlatmıyordu. Bu konuda kendisinin yazdığı makaleler ve açıklamaları var. Düzen kurma istemi ayrı, gerçekleştirmek

ayrıdır. Buyurun kurun o zaman düzeni, nasıl kuracaksınız? Türkiye'ye kurdurmadılar işte!! O zaman sonradan hayal kırıklığı yaratacak olan büyük laf söylemeyeceksiniz veyahut da Sayın Büyükelçinin dediği gibi, gerekeni yapacaksınız. Gerekeni yapmıyorsunuz, söylem bazında kalıyorsunuz, tabii ondan sonra da sizin inandırıcılığınız azalıyor. Türkiye'nin uluslararası alandaki -ne yazık ki üzülererek ifade ediyorum- inandırıcılığı ve itibarı çok zarar gördü. Bir yabancı diplomatın bana 2015 yılında dediği şeydi. "Sayın Bağcı, Türkiye'nin itibarı ne yazık ki güneş gören kar gibi hızla eriyor" ve bu saptamasında yabancı diplomat haklı idi...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ve aynı zamanda Türkiye'ye karşı bölge halklarında da nefret oluşturuyorsunuz.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Tabii ki, ne yazık ki, bugün için Türkiye zaten Arap Baharı'nın kaybedeni konumuna geldi.

Suriye örneğini de bir cümleyle açıklayayım. Biz Türkiye televizyonlarında, basınında söyledik, yani yapmayın etmeyin, yanlış yapıyorsunuz diye. Dinlemediler! Şimdi Suriye'de Arap Baharı başladığında Beşar Esad'ın gitmesini talep eden bir hükümet, şimdi Beşar Esad'ın kalması için Astana'da İran ve Rusya ile anlaşma imzalıyor ve Suriye'nin sınırsal bütünlüğünü korumak için taraf oluyor!!! Başbakan Binali Yıldırım'dan alıntı yaparak söylüyorum. "Türkiye Suriye Devletinin sınırsal ve etnik bütünlüğünü korumakla yükümlü ülkelerden biridir." Kiminle? Rusya ve İran'la birlikte...

Peki, siz mademki bunu böyle yapacaktınız, o zaman niye başından beri yanlış hesap yaptınız. Şam'da Emevi Camiinde namaz kılmak istiyordunuz. Şam ile bir günde "düğün evinden, cenaze evine" dönüşen bir ilişki içine girdiniz. Suriye'deki bütün halkların birbirine düşmesine neden olacak siyasi yanlış yaptınız. Değerli Metin Bey, -bunu özellikle vurgulamak istiyorum- uluslararası ilişkilerdeki temel kavramlardan biri de şudur: Kendi yetenek ve kapasitenizi eğer doğru ölçemiyorsa-

nız ve onun üzerinde sözler veriyorsanız, halkınızda hayal kırıklığı yaratırsınız. Veya gücünüze gerçekten güveniyorsanız, yetenek ve kapasitenizi kullanırsınız ve "gereğini" yaparsınız.

Ben bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin bu coğrafya içerisinde önümüzdeki dönemde Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve İran ile dahil olmak üzere Avrupa Birliği'nin büyük ülkeleri Fransa, İngiltere ve Almanya ile müzakere etmesini kaçınılmaz olarak görüyorum. Biz bu coğrafyada ne yazık ki oyun kurucu veyahut da düzen kurucu olma şansını kaybetmenin yanı sıra, Ortadoğu'da bir nevi Ortadoğu'nun vicdanı konumunda olan, çatışmacı ülkeleri bir araya getiren, bu coğrafyada barışın tekrar tesis edilmesi için arabuluculuk yapan bir ülke konumunu da kaybettik. Bunu çok açık ve net bir şekilde söylüyorum.

Ben Türkiye'nin Ortadoğu'da Ortadoğu'nun vicdanı olduğunu akademik olarak yazan kişilerden biriyim ve gerçekten ilk yıllarda çok da güzel işler yapıldı. Suriye ile İsrail arasındaki barış görüşmeleri veya Mısır'la diğerleri arasında gibi. Biz Arap dünyasında şu anda, aman dikkat kamuoyuna söylüyorum, öyle çok fazla sevildiğimizi filan zannetmeyelim. İsrail Başbakanı Netanyahu ile Mısır Devlet Başkanı Sisi arasında daha geçenlerde Birleşmiş Milletlerde "kah kah kah, kih kih kih" şeklinde geçen ve uluslararası kamuoyuna dağıtılan resimlerde de görüldüğü gibi, ilişkilerin hiç de kötü olmadığı anlaşılıyor. Birleşmiş Milletlerde verdikleri resim, her şeyi ortaya koyuyor. Türkiye'nin İsrail karşıtı politikalarının da ne kadar etkili olduğu ayrı bir tartışma konusu...

O nedenle Türkiye'yi yönetenlerin iki şeye dikkat etmesi lazım:

Az evvel söylediğimiz o önlemler paketini eğer uygulamaya koyacaklarsa, ciddi bir biçimde koysunlar veyahut da büyük laf söylemesinler. Yani büyük laf söyleyerek bütün dünyaya yanlış algı veriyoruz. Ondan sonra bir hareket yok ve millet gülüyor. Bu, Türkiye adına üzücü bir şey. Türkiye 1923'den beri -girişte söylediğiniz şey- akıllı, mantıklı, hamasete dayan-

mayan bir politika takip etmek zorundadır. Bu, Türkiye'nin olmazsa olmazıdır. Şimdi Barzani'nin örneğinden yola çıktık. Yani Barzani normalde Türkiye için askeri ve ekonomik anlamda sinek vızıltısıdır. Neye göre? Türkiye'nin askeri gücüne, yeteneklerine göre. O bölgeden Türkiye'ye askeri tehdit gelmesi şu aşamada mümkün değil. Hangi devlet olursa olsun. Biz İran'la 1639 Kasrı Şirin Anlaşmasından beri savaş yapmamış bir milletiz. Suriye'nin Türkiye'ye saldırması ise mümkün değil, 1998 yılında biliyorsunuz Öcalan'ı Suriye'den çıkartırken Orgeneral Atilla Ateş'in meşhur sözü vardır "ya çıkarın ya da gelir biz çıkarırız" demişti. Şimdi burada da böyle bir güç gösterisini inandırıcı bir şekilde yapmanız lazım. Biz inandırıcılığımızı kaybediyoruz. Eğer gazetecilik açısından manşet olacaksa bu; ya inandırıcı olun ya da söylemeyin!!!

Bundan sonraki aşamalarda, tartışmalarda Türkiye'nin Irak içindeki gelişmeleri belirlemesi ve düzenlemesi söz konusu değil. Ancak Irak istediği zaman Türkiye oraya gidebilir ve Irak, Türkiye, Suriye ve İran arasındaki görüşmeler Kürtlerin önümüzdeki dönemde bir devlet kurup kuramayacaklarını gösterecektir. Kürtlerin devlet kurma arzuları vardır ve 1914'de Woodrow Wilson'un o meşhur 14 maddesinden biri olarak Kürtlere devlet kurmaları için bir söz verilmiştir ve Amerika için bu coğrafyada bir Kürt devleti kurdurmak da -tırnak içinde söylüyorum- "namus" (a matter of honour) meselesidir. Bir başka ifade ile, Amerikalılar unutmuyorlar; biz istesek de istemesek de... Türkiye'nin ve bu coğrafyadaki ülkelerin bugüne kadar yapmış oldukları şey, bir Kürt devletinin kurulmasını engellemektir. Bugüne kadar engelledik, sorun yok, "bundan sonra ne olacak?" sorusunu diğer konuşmacı olan sayın Büyükelçiye bırakıyorum.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bunu zaman içerisinde göreceğiz. Tabii belki bir not düşmekte fayda var. 2013'de o meşhur açılım süreci denilen süreçte... Ben ona bir barış süreci deniyorum, çünkü savaşıyor muyuz ki barış olsun? Açılım sürecinde bölücü terör örgütü reisinin Diyarbakır'da Nevruz'da okutulan mektubu tetkik

edildiğinde, zaten yol haritasının orada bulunduğunu herkes görebilir.

Orada “bu bölge devletleri bu sınırlarla devam ettiği sürece barış olmayacaktır” gibi bir cümle var orada.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Bir cümle de ben söyleyeyim size. Herkesin hatırladadır, bu ülke “Türkiye seninle gurur duyuyor” diye Eylül 2013’de AK Partinin Ankara’da Arena’daki parti kongesinde, -ki ben oradaydım o gün- “Türkiye seninle gurur duyuyor” diye slogan attırdılar. O zaman yapmayın dedik, insanlara bu kadar gaz vermeyin, gerekeni yapın veyahut da bu yanlışın nerede olduğunu tespit edin ve önümüzdeki süreçte de daha dikkatli olun dedik...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- O meşhur mektupta, bölgedeki devletlerin parçalanacağı, sınırların değişeceği zaten yazıyor.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Turgut Özal söyledi onu, 1989’da söyledi, biliyordu.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Zaten mektup da bir kişinin kendi kaleminden çıkmamış bir mektuptur, kolektif bir mektuptur. Orada da yol haritası vardır. Ama benim anladığımı özetle siz de söylediniz. “Sınırlarımız ötesindeki insanların düşmanlığını kazanmıyorum, dostluğunu kazanalım. Yapabileceğimizi yapalım, yapamayacağımızı öyle yüksek perdeden söyleyip de gayriciddi bir devlet durumuna düşmeyelim”.

Bir şey daha ekleyeyim izninizle. Bir de kendi içimize bakalım. Onu başlangıçta da arz ettim. Çoğulcu katılımcı bir demokrasiyle 80 milyonu içerde bir sıkıyalalım ve böylece bir daha ortak akılsızlık yapmak yerine, ortak akılı bulalım. İçeride bunu bulamadığımız için sürekli yalpaladığımız için bugünlere geliyoruz.

HÜSEYİN BAĞCI'NIN
KONUŞMASI

Efendim çok teşekkür ediyorum. Şimdi **Sayın Uluç Özülker**, Emekli Büyükelçi. Üstat size soru şu tabii, sizin alanınız çok geniş, ama özel olarak da girdiğiniz konuştunuz, son derece vakıf olduğunuz Rusya ABD meseleleri. Rusya ve ABD bu bölgede hakikaten çatışıyor mu? Yoksa belli temel konularda adı konulmamış bir anlaşma içindeler mi? Tıpkı birinci dünya savaşı öncesinde olduğu gibi, İngiliz Rus anlaşmaları benzeri ya da bazı konularda çatışıyorlar, bazı konularda da adı konulmamış bir işbirliği içindeler mi? Sizden dinleyelim.

ULUÇ ÖZÜLKER'İN
KONUŞMASI

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Şahsen sorunu biraz daha geniş perspektiften görmek ihtiyacı içindeyim. Kanımca sorun Barzani olayından ibaret değildir. Suriye'yi de kapsayacak şekilde bakmak lazım.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra dünyamız yeni bir kırılma yaşıyor ve bu kırılmayla birlikte yepyeni bir oluşum içine girmiş bulunuyoruz. Bu oluşumların en önemlilerinden biri de, "büyük devletler kendi aralarında çarpışamayacakları için, mikro milliyetçiliği teşvik etmek ve akabinde vekâlet savaşı adı altında onları birbirleriyle çarpıştırmak" şeklinde tecelli ediyor.

Suriye'de de, Rusya ile ABD sorunun başında güvenlik Konseyi'nde bir karar çıkartabilmiş olsalardı, Suriye bugünlere gelmez, 500 bin küsur kişinin boşuna ölmesi, 40-50 milyar dolarlık böylesine bir yıkımın oluşması söz konusu olmazdı.

Dolayısıyla öncelikle tespit etmemiz gereken önemli birinci husus şudur: Türkiye olarak uzun vadeli düşünüp, gidişata cevap oluşturabilecek alternatif politikalar ve stratejiler üretmemiz; yanı başımızdaki gelişmelerin üzerimizdeki olumsuz etkileri karşısında bu hususta gecikmememiz gerekmektedir.

Kuzey Irak'daki referandumun sonucunu İsrail'in hemen tanıması aslında sürpriz değildir. İsrail'in ABD ile olan yakınlığı dikkate alındığında, bu tanınmanın ABD'nin de zımni desteğini aldığı söylenebilir. Arap ülkeleriyle çevrili ve bağınaz tutumuna bağlı olarak çözümsüzlük yaşayan İsrail, Ortadoğu'da

Arap olmayan bir ülkenin yaratılmasının dengelere etki yapacağını ve yararına olacağını düşünüyor olsa gerektir. Bu düşünce, ülkemiz açısından ise ters orantılı ve tehlikelidir. Ama her ülkenin kendi çıkarına göre hareket etmesi de eşyanın tabiatında vardır. Bu hususta da müteyakkız olmamız lazımdır.

Konuya ABD'nin zımni desteği açısından baktığımızda, bunun da sürpriz olmadığını düşünmek lazımdır. ABD bölgede Kürt oluşumunu uzun süredir desteklemektedir. Devletleşme süreci zaman ister. ABD'nin sabırla bunun hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik politika ürettiği bilinmektedir. Ancak önceliği IŞİD'in sonlandırılmasına verdiği için, Barzani'nin çıkışını zamanlama yönünden erken bulup ertelemeye yönelik bir tutum almayı tercih etmiştir. Farklı hesaplar içinde olan Barzani, ABD'nin yumuşak ikazını dinlememiştir. Referandum sonuçlandığında dünyada oluşan tepkinin de etkisinde, ABD tutumunu sertleştirmiş görünmekle birlikte, bu değişim, uzun vadeli Kürt desteğinden vazgeçtiği anlamı taşımamaktadır. ABD'nin amacı, sonuçta bir Kürt bölgesi oluşturabilmektir. Uzun vadeli politika budur. Bunun için de evvela IŞİD'in bitirilmesi gereklidir. Ondan sonra da, Birinci Dünya Savaşında Sykes- Picot anlaşmasıyla çizilen sınırların ABD-Rusya işbirliğiyle yeniden şekillendirilmesi aşamasına geçilmesi uzak ihtimal değildir. Yirmi birinci yüzyılda oluşan çok kutuplu dünya düzeninde başat güçlerce öne çıkarılan mikro milliyetçiliğin teşviki ve vekalet savaşı politikaları, kendine bağımlı devletçikler yaratma anlayışını desteklemektedir. Bu gidişat ülkemiz açısından ciddi riskler içermektedir.

Birinci Körfez savaşı sırasında ABD'li emekli bir Albayın Türk gazetecilerine verdiği brifing unutulmamalıdır. Albay müstakbel Kürt varlığını içerdiği iddiasıyla Erzurum'a kadar uzanan büyük bir bölgeyi kapsayan bir harita göstermiştir. Soru üzerine, haritanın Kürdistan'ı temsil ettiği; itirazlara da, "zamanla nasıl olacağının görüleceği" cevabını vermiştir.

Bu bağlamda, bir hatırlatma daha yapmak isterim. Lozan andlaşması ile çöpe atılan Sevr Andlaşması, iki topluma toprak vaadinde bulunulup, yerine getirilemeyen bir andlaşma-

dır. Bunlar Kürt'ler ve Ermeni'lerdir. Sorun kafalarda ve gönüllerde yine başat güçlerin desteğiyle hala boş bir ümit olarak sürdürülmektedir. Ama bitmemiştir. Örneğin Yunanistan da Ege adalarıyla ilgili olarak Sevr'in 132. maddesini uluslararası planda bir hak konusu olarak kullanmaya devam edebilmektedir. Yani Sevr bitmiştir ama pek çok kişinin gönlünde ve kafasında bitmemiştir. Bunu da not etmek lazımdır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani mesele Sevr'i bugüne uyarlayıp tekrar hayata geçirmektir.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Tabii Sevr'i tekrar bu anlamda hayata geçirmek arzusu...Geçmişte başarısız olan bu gün adeta yeniden hortlatılmaya çalışılıyor Bu açıdan sorun Barzani'den ibaret görülemez. PYD/YPG bölgesinde üç kantonda yine birleşmeye yönelik bir seçim kararı alındı. Buraya da özerklik verilmesi planlanıyor. Uzun vadede bölge yeniden şekillendirilirken İran ve Türkiye'nin de rahatsız edilmeyeceğini kim garanti edebilir?

Sorun temelde dört Kürt bölgesi düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Batı Kürdistan PYD/YPG'nin sözde kantonlarıdır. Güney Kürdistan Barzani bölgesidir. Doğu Kürdistan İran'dır. Türkiye'nin belirli bir bölgesi de Kuzey Kürdistan adıyla anılır ve burada bir konfederal yapı içinde bir birleşme hayaliyle teoriler üretilebilmektedir.

Aslında hayal diye tanımladığım bu teorinin hiç kuşku yaratmadığını iddia etmek de güçtür. Rusya PKK'yı terör örgütü olarak tanımıyor. PYD/YPG'yi de PKK'nın uzantısı diye kabul etmiyor. Moskova'da mevcut bürolarda faaliyet göstermelerine müsaade ediyor. Rusya bunu yaparken, Türkiye konusunda elinde ilişkilerimizin seyrine göre hep kullanageldiği bir koz bulundurmaya istiyor. Öte yandan, yüzde 20 civarındaki müslüman nüfusunun gelişmelerden etkilenmesi endişesi taşıyan politikalar üretmeyi de ihmal etmiyor. Türkiye'nin bu bağlamdaki olası etkinliğine karşı da PKK kozunu elinde tut-

maya yöneliyor. Ne zaman Rusya'yla ilişkiler biraz bozulmaya başlasa, Kürt kozu hemen ortaya çıkarılıyor.

Irak ve Suriye sorunlarının çözümünde ABD ile Rusya'nın başı çektiğini söyledim. Ancak Türkiye ve İran'ın olmazsa olmaz önemini de göz ardı etmek mümkün değildir. Türkiye uzun sınırıyla sorundan doğrudan en fazla etkilenen ülkedir. Bölgede hem tarihten hem gücünden gelen ağırlığı inkar edilemez. Türkmen unsuru Türkiye'nin doğal ilgi alanıdır. İran da Irak, Suriye ve Hizbullah'dan oluşan Şii kuşağında çok etkilidir. Nitekim, Astana'da Rusya'nın da katılımıyla gerçekleştirilen üçlü toplantıların başarısı bu savın doğrulayıcısıdır. Cenevre görüşmelerinde yaşanan tikanıklıklar, Astana süreciyle farklı yönde gelişmeye başlamıştır. Bu ülkeler olmadan bölgede çözüme ulaşmak mümkün değildir. Suriye'de dört bölgede ateşkes sağlanabilmişse, bu üç ülke sayesinde. Ancak iş henüz bitmemiştir.

IŞİD bitirildikten sonra bölgenin yeniden şekillendirilmesine geçilecektir. Astana'da Ruslar beklenmedik bir proje sundular ve Suriye'nin Amerika'nın istediği şekilde bir federal düzen içinde çözümlenebileceği hususuna katıldıklarını bildirdiler. Biraz daha ileriye gidelim. Benim korkum şu: ABD Başkanı Trump aşırı davranışlarda bulunabiliyor. Şimdi İran ile varılan nükleer anlaşmayı nedensiz reddedip, İran karşıtı bir tutum içine girmiş bulunuyor. İran'ı karıştırmak istiyor. Tepki doğal olarak gecikmedi. Ama sonuçta yatışmış durum yeniden gerilme yaratmaya başladı. Bir başka ifadeyle, bölge çok yönlü olarak karıştırılıyor. Türkiye'nin de bundan kendi payına düşen sıkıntılarla karşılaşması sonucu çıkıyor.

Bu karmaşada Türkiye'nin Esad ile olan ilişkisi de önemli bir rol oynuyor. Bir dönem çok sıkı olan ilişkiler bilinen nedenlerle düşmanlığa dönüştü. Ancak bölgedeki gelişmeler korkarım ülkemizi Esad konusunda politika değişikliğine zorlayacaktır diye düşünmekteyim. Rahmetli Demirel'in deyişiyle, "dün dündür, bugün bugündür." PYD/YPG sorununda Suriye'nin, yani Esad'ın işbirliği işleri kolaylaştırabilir. Bağdat ile çok sı-

kıntılı olan ilişkilerimiz Barzani referandumuna gitme kararı aldığı anda yön değiştirmede mi? Esad ile de geri dönemez miyiz? Toprak bütünlüğüne ve egemenliğine sahip bir Suriye PYD/YPG konusunda çözüm değil midir?

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Aslında Esad'la hiç karşı karşıya gelmemeliydik en baştan.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Bu örnekten hareketle, Barzani'yi topyekun gündemden çıkarmanın da doğru olmayacağına inanıyorum. Giderse yerine kimin gelebileceği ve duruma ne kadar hakim olabileceği açık değil. Daha da önemlisi, ülkemizle ilişkiler konusunda nelerin bizi beklediği de açık değil. Dolayısıyla, çok katı davranmamak daha uygun olacaktır. Barzani'ye yarın öbür gün ihtiyacım olabilir. Esad gibi Barzani de aslında başatların piyonudur. Amaç ABD ve Rusya'nın politikalarına hizmet etmektir. Bu çerçevede ağırlığımızı ilişki düzeyimizi koruyarak idame ettirebiliriz diye düşünüyorum. Neçirvan Barzani'nin referandum sonrasında Türkiye ile ilgili sözleri kendileri için önemimizi yeterince açıklıyor mu?

İŞİD'in sonu yaklaşıyor. Ama dünyada artarak sorun olmaya devam ediyor. İŞİD batıya refah toplumlarına yayılıyor. El Kaide gibi onlar da gidiyor. Dolayısıyla İŞİD bitmeyecektir. Dünyanın başına yeni bir terör belası olmaya adaydır. Bu arada ülkemizin de İŞİD tehlikesine ciddi şekilde maruz bulunduğu unutulmamalıdır. Türkiye'de yüzde 8-14 arasında İŞİD sempatizanı olduğu belirtiliyor. Müslüman kimliğimiz nedeniyle bunların kendilerini gizlemeleri daha kolay olabiliyor. Ama başka bir şey daha olabilir. İran'a yönelik Amerikan politikası, Azerilerle de ilgilenmeye başladı. İran'ın nüfusunun resmi rakamlara göre yüzde 29'u, ama fiiliyatta yüzde 40'ı Azeridir diye bilinmekte. ABD'nin düşmanlığı onları da yavaş yavaş ayağa kaldırma politikasına gidiyor. ABD, topyekûn desteklediği Şahı da işine gelmediği zaman terketmemiş miydi? Mısır'da Mübarek ve Mursi'den de nasıl kolayca vazgeçebildiği hatırlardadır. ABD için kendi çıkarı dışında bir şey yoktur ve politikası ahde vefa üzerine kurulamaz.

Dolayısıyla Amerika için de “dün dündür, bugün bugündür” anlayışı geçerlidir. Neo-con felsefesi, çıkarlar için savaşın mübah olduğudur. “Ordu bunun için vardır” derler. Bu anlayış PKK için de geçerlidir. ABD PKK’yı terör örgütü olarak tanıyor ama gereğini bu kapsamda yerine getirmiyor. ABD PYD/YPG’yle birlikte aynı zamanda PKK’yı da ön plana çıkaracak bir politika izlemektedir. İşte Türkmen kenti Telafer... Telafer’e gittiğiniz zaman sizi oraya sokmuyor, ama kendisi dilediğini yapıyor. PKK konusunda Barzani’nin yaklaşımı da sorgulanacak cinstendir. Kandil Kuzey Irak’ın parçası olduğuna göre PKK’nın orada bu kadar yerleşmesine kuşkusuz Barzani’nin ikircikli politikası da sebep olmuştur. Türkiye’ye karşı söylemiyle PKK’ya yaklaşımı farklıdır.

Türkiye Barzani sorununa şu veya bu yoldan bir çözüm bulabilir. Ama bunu İbadi üzerinden yaptığımızda, sonucun yeni bir hüsrana olması ihtimalini de akılda bulundurmak gerekir diye düşünüyorum. İbadi İran’a yakındır. Temelde Türkiye’ye yabancısıdır. Nitekim, referandum sonrasında, ABD’nin de telkiniyle, Barzani ile masaya oturma sözünü etmeye başlaması manidardır.

ABD’nin Türkiye’ye yaklaşımı da ikirciklidir. PYD/YPG konusunda Türkiye’yi oyalamaktadır. İlk hedefin IŞİD olduğunu ve PYD/YPG’nin bu bağlamda önem taşıdığını açıkça ifade etmekte; “IŞİD bitirildikten sonra normale dönecektir” demektedir. Bu arada PYD/YPG’ye silah vermeye devam etmektedir. Türkiye-ABD ilişkileri güven verici düzeyde değildir. Sıkıntıların varlığı zaten saklanmamaktadır.

ABD’nin neo-con politikası unutulmamalıdır. Biat etmeyen ülkelerin ABD çıkarları doğrultusunda tabir caizse hizaya getirileceklerini içerir. Türkiye’nin geçmiş görünümünden uzaklaşarak, itaatkar olmamaya başlaması, ABD’de bir endişe kaynağı olarak görülmektedir. Bunun tecvizi mümkün olmasa da gerçek budur. Aslında Türkiye genel anlamda hemen hemen herkesle ihtilaf haline gelmiştir. Dostumuz yok gibidir. Bir numaralı ortağımız Almanya da bitmiştir. İki numaralı ortağımız Barzani ile de uzaklaştık. Irak’a ihracatımız 12 milyar dolara

kadar çıkmıştı. Bunun yüzde 70'i Kuzey Irak'a yapılıyordu. Hala 15 bin çalışan işçimiz var. Oradaki tüketim mallarının yüzde 50'si Türk menşeli. Bu kapsama tekstil, mobilya, gıda, elektrik elektronik, yapı ve inşaat malzemelerinin tamamı giriyor. Bir ara Türk parası da tedavüldeydi bölgede.

Uzatmayayım, çok net olarak ortaya konulması gereken bir şey var. Sert söylemlere dayalı politikalardan vazgeçilmesi önemlidir. Karşımızdakilerin bunlardan etkilenip karşı söylemlere ve davranışlara başvurmaları sonucunda gereksiz gerginlikler yaratılmaktadır. Uluslararası hukuku dikkate almayan söylemlerin de kıymeti harbiyesi yoktur. Bunlar inandırıcı olamamaktadır.

Tamamlamak için şunu da belirteyim. Barzani referandumunu yapmıştır ama bunun bir taktik olduğu düşüncesindeyim. Bağımsızlık ilan edebilmesi çok güçtür.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- İktidarını koruyabilmek adına...

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- İktidarını koruyabilmek, prestijini yükseltebilmek ve İbadi'yle pazarlık edip, bugüne kadar alamadığı hak ve paralarını kurtarabilmek için yapıyor.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- O zaman bir sonraki aşamaya da taşınabilir.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Taşınabilir. Neçirvan Barzani Türkiye'ye şimdiden zeytin dalı uzatma politikasına yöneldi. Türkiye tek çıkış yolumuz, zarar vermek gibi bir niyetimiz olamaz, 25 yıldır ne yaptıksa bundan sonra da aynen devam edeceğiz şeklinde özetlenebilecek bir söylem geliştirdi. Bütün bunları da dikkate almak lazım. Kanımca Türkiye'nin esas üzerine eğilmesi gereken konu, ABD ve Rusya'nın bir olup burada yeniden coğrafyayı şekillendirmeye kalktıkları gün, PKK'yı da işin içine sokup, Türkiye üzerinde nasıl yeni bir oyun oynayıp oynamayacaklarını şimdiden hesaba katıp,

buna göre orta ve uzun vadeli politikalar geliştirmektir diye düşünürüm.

Bir kitap yazdım, Başlığı, “**Küresel Düzendeki Oyun Devam Ediyor.**” Yeni yayımlandı. İşlediğim konu, iki asra yakın bir zamandır süregiden Türkiye üzerindeki oyunların halâ devam ettiği. Bunu ayrıntılı olarak anlatmaya çalıştım.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Efendim çok teşekkür ederim, çok doyurucu bu bilgiler.

Ben de şu sonucu çıkardım bir hukukçu olarak bu söylediklerinizden. İçeride biz 80 milyon bir paydada kucaklaşırsak, dışarıda ne yaparlarsa yapsınlar bu senaryoların hepsi başarısız olur.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Sizin başta söylediğiniz çok önemli bir hususu hatırlatmak isterim. Mücadelemizde düsturumuz şu olmalıdır: Bu ülke demokrasi ve insan hak ve hürriyetleri ve laikliğiyle birlikte hukukun üstünlüğünü titizlikle korumalıdır. Başarı buradan geçmektedir. Bu aynı zamanda birlik ve beraberliği de ihya edecek temel öğedir. Bu vesileyle bir anımı nakletmekte yarar görüyorum. Bir dünya güzeli olan Güneydoğumuza hayranlığımı gezilerle bezeyegeldim. Yerel halkla da doğal olarak sohbetlerim oldu. Avrupa Birliği konusundaki uzmanlığıma da güvenerek, yeri geldiğinde, “Ortadoğu’nun aşirete dayalı feodal düzeni mi, yoksa Batıya yönelmiş üst düzeyde demokrat ve hak ve hukuka ve hürriyetlere riayetkâr bir Türkiye vatandaşlığı mı” diye sorduğumda, cevap hemen hemen ortaktı. Ortadoğu bataklığında Kürtler olarak yerimiz yoktur dediler. Unutmayalım, Kürt kökenli vatandaşlarımızın yüzde 24,5’u İstanbul’da yaşamaktadır. 2,5 milyon Kürt etnik gruplarla evlenmiştir, Aile olarak 12-13 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir. Aslında etle tırnak gibiyiz. Bizi ayrıştırmaya çalışıyorlar. PKK bir oyundur. Bunu da birlik ve beraberlik içinde aşabileceğiz. Başlangıçta söyledikleriniz bu hususta en iyi cevaptır diye düşünürüm.

Buna karşın, benim de üzülmediğim, hocamın da söylediği gibi, yapılan yanlışların her seferinde yanılığa bağlanması. Bu yanlışlar ülkemizi bir bütün olarak sonunda açmazlarla karşı karşıya bırakmasın diyorum.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Efendim Türkiye ayağa kalkar, Türk Milletinin sağduyusu Türkiye'yi ayağa kaldırır. Her zaman zor zamanlarda kalkmıştır. Benim de Türkiye'ye ilişkin görerek gezerek edindiğim tecrübe, vatandaşlarımızın hiçbir şekilde Türkiye'den ayrılmayı akıllarının ucundan bile geçirmedir. Bütün senaryolara rağmen böyle bir hayal bile yoktur.

Ancak hep şunu söylerim. Adıyaman'a gittiğimde de bunu söylüyorum, İzmir'e de gittiğimde bunu söylüyorum. Diyorum ki, bakın adliye binası. Ne istiyorsunuz bu adliye binasından? Adalet. Şırnak'taki de adalet istiyor, Van'daki de adalet istiyor, İzmir'deki de, Ankara'daki de. Edirne'deki de adalet istiyor, Çorum'daki de, Yozgat'taki de, Ankara'daki de.

Hastaneye bakıyorsunuz şifa istiyorsunuz her yerde, belediye bakıyorsunuz işim doğru düzgün yürüsün istiyorsunuz. Peki, bunlara hangi kılıflar giydiriliyor? Birine diyor ki, sen bundan olduğun için olmuyor, öbürüne diyor ki sen şundan olduğun için olmuyor. Aslında vatandaşlarımızın sorunlarının birbirinden temelde farkı yok, çözümlerinin de farkı yok. Bizim ihtiyacımız olan çoğulcu, katılımcı demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü Türkiye'nin her yerinde sağlamak.

Peki, çok teşekkür ederim efendim. **İlk turu bitirdik.** Zaten yayını Doğan Haber Ajansından alan televizyonlardan biri Halk TV, bundan sonra reklama girdi. Ama diğer televizyonlar ve sosyal medya devam ediyor ve bizim yaklaşık bir 40 dakikamız daha var.

Bu 10 dakikalık kum saatimizi yeniden başlatalım. Ben Uluç Beyin bıraktığı yerden almak istiyorum.

Deniz Bey, ilk konuşmanızda sayın konuşmacılardan biraz ayrık mı düştünüz? Yoksa aslında söyledikleriniz onların söy-

ledikleriyle birleşiyor bütünleşiyor ve tam bir strateji mi ortaya çıkıyor? Ne diyorsunuz?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Hangisi efendim, hangi konuda?

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Referandum karşısında Türkiye'nin ne yapması noktasında.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Hayır, benim dediğim şu: Türkiye referandumun yapılmasını engelleyememiştir. Bundan sonra nasıl sonuçsuz bırakacaktır?

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Mesela Sayın Bağcı, Uluç Bey yapamazsınız dedi, yani askeri bir şey yapamazsınız dedi. Bize maliyeti daha fazla olur dedi. Sizden şunu öğrenmek istiyorum. Burada bir fikir ayrılığı var mı? Yoksa aslında tartışa tartışa hepsi birleştiğinde bir güzel strateji ortaya çıkıyor mu?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Şimdi efendim Irak'a bir askeri harekâtın güçlükleri olduğu doğrudur. Ama Türk Silahlı Kuvvetleri Kuzey Irak'a askeri harekât yapamaz diye de bir şey yoktur. Biz bugün PKK'yla mücadele için Kuzey Irak'a hava harekâtı yapmıyor muyuz? Gerekirse bu hava harekâtını Selahattin'e de yaparız Erbil'e de yaparız.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Peki gerekir mi size göre?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Eğer Türkmenlerin güvenliği tehlikeye düşerse gerekir tabii.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Türkmenlerin güvenliği tehlikeye düşerse... Onu açıklığa kavuşturalım. Türkmenlerin güvenliğini tehlikeye düşürürlerse veya oradaki askeri unsurlar...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Oradaki bizim askeri unsurlarımızın güvenliği tehlikeye düşerse...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Var mı öyle bir tehdit Hüseyin Bey?

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Sayın Bölükbaşı'nın söylediği şu açıdan doğru. Türkiye zaten Kuzey Irak'ta operasyonlar yapıyor PKK'ya karşı. Sayın Büyükelçi de söyledi, Kandil'le PKK arasındaki çatışma, yani Barzani Türkiye'ye doğru kırdı rotasını, PKK'yla birlikte hareket etmedi ve o açıdan bakıldığında Türkiye Barzani'yle PKK tehdidini azaltmayı da dikkate alarak bir ortak mücadele politikası takip etti.

Belki ayrılma olarak değil ama şu hususu da belirtmek isterim: Türkiye orada bir askeri operasyona kalkacaksa, bu operasyonun süresi ne kadar olacak, kaç bin askerle katılacak ve orada bize üs verilecek mi verilmeyecek mi? Bakın, Büyükanıt zamanında bir askeri operasyon yapıldı, ...84.48 operasyonu. Dışişleri Bakanı Davutoğlu... Ben size söyleyeyim, tartışmaları biz yapıyoruz ulusal toplantılarda değişik yerlerde. Ben dedim ki, en azından bir üç hafta bunun yapılması lazım ve Türkiye çok büyük bir operasyon yaptı orada. Gerçekten o kış koşullarında büyük operasyon yaptı.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bir haftada çekildik yalnız.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Niye çekildi? Mademki düzen koyacaksınız, inandırıcı olacaksınız ve bütün uluslararası literatürde -altını çizerek söylüyorum- Türkiye'nin o hareketi kış koşullarına rağmen çok başarılı, yani etnik çatışma literatüründe geçer bu, çok başarılı bir operasyondur.

Ben Sayın Büyükanıt'ın mesela çıkıp söylemesini isterim; niye bıraktınız, hangi saiklerle bıraktınız? Madem hedef PKK'yı temizlemektir, niye o kadar askerleri götürdünüz ve hedefe ulaşmadan tekrar geri getirdiniz. Bize maliyeti biliyor musunuz? Günlük 10 milyon dolardır. Çıksın hükümet yetkilileri açıklasın, daha az mı daha fazla mı? Siz oraya gittiğiniz

zaman, o coğrafyaya gittiğiniz zaman kalıcı olmalısınız. Yani şöyle, vurduğum geldim olmayacak. O coğrafyayı temizleyeceksiniz ve orada askeri üs kuracaksınız, kontrole alacaksınız. Başka türlü olmaz.

Ben size söyleyeyim, uluslararası ilişkilerde güvenlik stratejilerinde şöyle bir prensip vardır: Bomba atabilirsiniz, darma-dağın edebilirsiniz, ama yönetmek için orada olmanız lazım. İran'ın niye işgal edilmediği burada yatıyor. İran'ı işgal edemezsiniz, 2 milyon metrekare, nasıl işgal edeceksiniz? Amerika silah atabilir, bombalayabilir de, ama yönetmek ayrı bir şey.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- İçeriden bölünerek yönetilmeye çalışılıyor.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Daha ucuz. Ben bu anlamda söylenen bütün şeylerden yola çıkarak şunu söylemek istiyorum. Türkiye acilen söylem değiştirmeli. Daha akılcı, daha mantıklı, daha tutarlı hareket etmeli. Ben Sayın Büyükelçinin de söylediği gibi, Ekonomi Bakanı böyle diyor, efendim Gümrük Bakanı böyle diyor. Kakofoni, yani niye kakofoni? bir tane de uyum içerisinde bir politika takip ediniz! Tıpkı senkronize yüzücüler gibi, yani hepiniz aynı dili kullanın...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Şöyle söyleyelim, hukuk devletini ararken devlet ciddiyetini kaybetti.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Bir cümle daha... Bakın siz onu söylediniz, ama demokrasi de yeterli değil. Bu ülkede bu coğrafyada Türkiye'nin demokratik laik ve hukuk devleti olması gerekir. Bizi bu coğrafyada ayıran bunlar. Ben İslam dünyasına ümmet olacağım... Ümmet filan yok, işte ümmet... Suudi Arabistan'la Mısır İsrail'in en büyük destekçisi, nasıl ümmet bunlar? Lafa gelince ümmet!

Şeye üzülüyorum, yani Türkiye'nin bütün koyunlarını kesiyoruz, Afrika'ya bütün o taraflara gönderiyoruz boşu boşu-

na. Türkiye’de sanki insanlar aç değil. Etin kilosu gelmiş 50 liraya, niye gönderiyorsunuz oraya? Orada zaten var, niye yapıyorsunuz bunları? Böyle ümmet politikasıyla filan, hamasetle yürümüyor. Türkiye’nin somut bir biçimde geri vite-se alıp, dengeleri bölgeyi yeniden tahlil edip... İşte bu akşam burada konuştuğumuz gibi, adam gibi oturup tartışıp “ne yapabiliriz” e bakalım.

Hatalar yapılabilir, ama bundan sonra Türkiye’nin hata yapmaması lazım. Asıl tehlike burada. Bundan sonra hataya devam edersek problem var.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Dinleyenler için şu önemli hususu da açıklığa kavuşturalım: Dış politikada yapılan yanlışın kimsenin mutlu olması söz konusu bile olamaz. Ekonomi kötüye gidiyor diye bu ülkede yaşayan kimse mutlu olamaz. Dış politikada çuvalladık, perişan olduk diye kimse mutlu olamaz, aynı gemide yaşıyoruz. Yani hangi siyasi partiden, hangi siyasi düşünceden dünyadan olursa olsun bu gemi aynı. Dolayısıyla dış politikadaki yanlışın bedelini o partiye oy veren de ödüyor, bu partiye oy veren de ödüyor. O sebeple de ortak aklı işte böyle bulmak zorundayız.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Türkmenler hakkında rakamsal olarak bir hususu açıklığa kavuşturmakta yarar görürüm. Bir kere Türkmenler gerçekten Türkmen mi, yoksa Orta Asya’dan gelen Türkler midir? Ona da bakmak lazım. Deniz çok iyi bilir, Batı Trakya’daki ardılarımız ve Kerkük Türkmenleri konusunda göç yasağı koymuşuzdur. Ama bütünüyle başarılı olamamıştır. Anavatanlarına gelip hür ve güven içinde yaşamayı doğal olarak tercih etmişlerdir. Kerkük’ün Kürt nüfusu geçmişte 200 bini aşmamıştır. Nüfus Türkmen ve Arap çoğunluğuna dayanmaktaydı. Lozan Andlaşması sonrasında Musul’da plebisiti kabul edişimiz de nüfus üstünlüğüne dayalı güvenceden kaynaklanıyordu. Irak Anayasası Kerkük’te de plebisit öngörmekteydi. Nüfus kaydırmasıyla çoğunluk azınlığa düşürülmüştür. Kerkük’e 400 bin Kürt yerleştirilmiş ve nüfus 600 bine bilerek çıkarılmıştır. Bugün bir plebisit yapılırsa sonuç bellidir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bu konuda uluslararası örgütlerin de birtakım raporları da var.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Var efendim raporlar.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Türkiye’de nedense pek gündeme getirilmedi.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Irak Anayasasında gayet net bir biçimde bu konular tartışıldı ve Kerkük Musul meselesi çözüme kavuşturulamadı. Onun üzerine çok basit şekliyle dediler, bir plebisit yaptılar burada. Bu plebisit 2007’de mi, 2011’de mi? Tam hatırlamıyorum şimdi. Yani çok süratle yapılması gereken bir plebisitti.

Bilinçli şekilde yaptırmadılar, hatta o kadar ki silahlı güç gönderdiler oraya ve Maliki’ydi o zaman Başbakan. Bir koldu gönderdi, silahlı çatışma çıkmanın arifesindeyken Amerika devreye girdi, Kürtler lehine bir pozisyon yarattı ve Kerkük plebisiti o günden bugüne rafa mı kalktı, yoksa başka bir tarafa mı atıldı? Yoktur. Yani Barzani’nin orada şu anda yaptığı pek çok iş de hukuksuzdur.

O zaman ben şunu sorguluyorum kendi kendime. Başımızda 16 yıldır bir hükümetimiz var ve bu olayların hepsi de Türkmenler kovulurken de, orada hepsi olurken de yine aynı hükümetimiz iş başındaydı. Niye zamanında “durun kardeşim nereye gidiyorsun bakalım” demedi de, şimdi bir savaş yoluyla Türkmenleri koruyabilmekten söz etme noktasına geldik.

Şimdi siz bir savaşa girdiğiniz takdirde orada, ben size her türlü garantiye veririm. O Türkmenlerin de çok büyük bir kısmı yok olur efendim. Suriye’deki 500 binin üzerindeki ölü, oradaki zavallı bir avuç Türkmen’in ayakta durabilmesine yeterli değildir. İneceğiniz mesafe 400 kilometredir unutmayın. Şurada Cerablus’ta kaç kilometre gittik? 30 kilometre öteye gidebilmek için en fazla 50-60 kilometreye inebilmek için 216 gün savaştık. 400 kilometreyi bir orduyu aşarak gideceksiniz ve

orada Türkmenler sağ salim ayakta kalacaklar. Savaş konusu değıldir diye ben bakarım.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Orada bir şey belki söylemek lazım. Yani 400 kilometre; Sayın Özülker ineceksiniz dedi. Barzani'yi, eğer öyle bir cinnet haline girer ise, Türkmenlere karşı bir katliamdan alıkoymak için 400 kilometre aşağıya inmek lazım değil, Selahattin çok daha yakındır, 60 kilometreyle alır getirirsiniz.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Türkiye'nin baskıyı başka tarafa yapması lazım.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Nerede yapması lazım?

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Söylendiği için ben onun üzerinde durmadım.

Aşağıya inmeniz lazım, güvenli koridordan 400 kilometre aşağıya...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Sincar, Telafer, Musul, Kerkük'e inen koridor Ovacık'tan. Şimdi efendim 1932 yılında Irak bağımsız İngiliz mandasından çıkıp bağımsız ülke olup Cemiyeti Akvam'a kabul edilirken bir deklarasyonda bulundu ve ilk Irak Anayasası da buna bina edildi. Orada Irak'ın üç asli unsuru vardı; Araplar, Kürtler, Türkmenler.

Ne oldu 2003 sonrası?

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Resmi dildi Türkçe.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Ne oldu 2003'den sonra şimdiki Irak Anayasasında? İki asli unsur kaldı, Araplar ve Kürtler. Türkmenleri de Keldaniler ve Ermenilerle birlikte folklorik azınlık haline getirdiler.

Şimdi gelelim 1 Mart teskeresine.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Kitabını yazdınız...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Estağfurullah, müzakereyi de yürüttüm. Çünkü Amerikalılarla mutabık kaldığımız o belgelerde, Musul ve Kerkük de vardı. Oraya yönelecek bir nüfus yapısını değiştirmeye yahut da güvenliğini tehdit eden bir gelişme halinde Amerika ve Türkiye müşterek müdahale edecekti, o da vardı.

Eğer 1 Mart teskeresi kabul edilip de Türk Silahlı Kuvvetleri 40 kilometre içeriye girseydi, 31 bin kişilik bir güçle girecektik. Dört takviyeli tugay, ikisi komanda tugayı, biri mekanize biri zırhlı tugay, 200 kadar uçak desteğinde ve Saddam güçleriyle çatışmayacaktık. Biz bugün PKK'nın bulunduğu Kandil hariç, bütün bölgeleri kontrolümüz altında tutacaktık. Eğer girebilmiş olsaydık, Barzani bağımsız bir Kürt devleti kurması aşamasına gelebilir miydi? Türkmenler asli unsur olmaktan çıkıp bir folklorik unsur olarak yeni anayasada dışlanabilir miydi? PKK bugünkü operasyonel gücünü koruyabilir miydi?

Bunları koruyamazdı, ilan edemezdi diyorsanız, 1 Mart günü Türkiye Büyük Millet Meclisi tarih yazmamıştır, tarihin başka türlü Türkiye tarafından yazılması altın fırsatını kaçırmıştır.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- İsim de vereyim size, iki kişi. Biri Fehmi Kuru, diğeri ben. Fehmi Kuru dedi ki, Türkiye oraya girmesin. Ben aynen şöyle dedim: Türkiye'nin bu kararı ahlaki olarak doğru, stratejik olarak yanlıştır.

Fehmi Kuru karşıydı. Buyurun çıksın Fehmi Kuru söylesin şimdi.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Şimdi orada çok önemli, Barzani'yle ilgili bir şey söyleyeceğim. Türkiye Büyük Millet Meclisinde 1 Mart günü görüşülecek teskere, iki gün önce Barzani'nin beyanatı basına yansıdı. Diyor ki kendi adamlarına; "merak etmeyin teskere geçmeyecek Meclisten, çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisinde 60-70 adamım var" diyor. Beyanat kendisininindir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bu belki ayrı bir programın konusu olur...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Türkmenler dedik de, acaba bu noktaya gelir miydik?

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Türkmenlerle ilgili bizim de Türkiye Barolar Birliği'nde bir tecrübemiz oldu, onu da bu fırsattan istifade paylaşayım.

Türk kamuoyunun iyi bilmesi lazım; Türkiye'ye sığınmış olan Türkmenler de üvey evlat muamelesi görüyor. Sınırlarımızın ötesindeki Türkmenler değil, sığınmış olanlar da. Bugün yaklaşık 40 bin aile var Türkiye'de bilinen Türkmen aile. 10 bini Ankara'da ve bir küçük apartman dairesinde beş aile, altı aile üst üste yaşamak zorundalar, her türlü imkânsızlıkla.

Unutmuyorum, biz burada Türkmen çocukları, yetişebildiğimiz kadarını yaz okuluna aldık. Yaklaşık 80 çocuğumuzu üç ay boyunca burada dostlarımızla birlikte, kendi imkânlarımız çerçevesinde aldık. Türkçe öğrettik, Anıtkabir'e götürdük, şiirler, edebiyat, müzik, sanat ve kucakladık. Tanışmamızın ilk gününde, burada bu salondaydı hatta yemek. Küçücük bir kızımızı "amca benim adım Halina" dedi. Peki güzel kızım dedim. "Ne demek biliyor musun?" dedi. Herhalde işte bu Helena'nın Halina'ya dönüşmesi diye düşündüm. Dünyanın en güzel prensesinin ismi dedim. Çok mutlu oldu, sonraki cümle beni kahretti. "Ama biliyor musun amca, benim kimliğim yok" dedi. Ve ben yavrum senin kimliğin var, sen Türksün dedim. Senin kimlik kartın yok ve sana o kimlik kartını bir türlü vermeyenler utansın dedim.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Bir anekdot da ben anlatayım; çok ilginç bir anekdottur. Türk ordusundan korgeneral rütbesiyle emekli olarak ayrıldığı bildiğim Abdurrahman Ergeç Paşa. Şimdi bir gün konuşuluyor, kızı soruyor "baba niye Ergeç soyadını aldık" diyor. O da cevap veriyor; ben bir Türkmen çocuğuyum, Türkiye'ye böyle geldim ve korgeneral rütbesine kadar yükseldim. "Orası er veya geç bizim olacaktır yine"; onun için benim soyadım Ergeç'tir diyor.

Bu arada şunu da unutmamak lazım; sadece e"r geç" meselesi değil, ben Musul'un da bizden İngilizler tarafından bir oyunca gasp edildiğine inananlardan ve dolayısıyla zamanı geldiğinde bunu da herhalde şurada aklımızın arkasında bir yerde tutmamızda yarar olduğundan hiç kuşku yoktur. Milliyetçi olarak düşünmüyorum, ama hep ...99.46 şu veya bu şekilde sizin aleyhinize yaptıklarını kendi elleriyle bir gün gelecek...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Sınırlarımızın güvenliğini sağlamak adına, kendi vatandaşlarımızla mutlaka adalet temelinde, hukuk temelinde kucaklaşmamız lazım. Laikliği içimize sindirerek kucaklaşmamız lazım, mezhepçiliği ayrımcılığı bırakarak kucaklaşmamız lazım ve sınırlarımızın ötesiyle de iyi ilişkiler kurarak, bunlarla da ticaret yoluyla kucaklaşmamız lazım.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin konuşmalarını yazan Suudi bir meslektaşım, üç yıl evvel Ürdün'de konferanstayız. Bana döndü ve "siz ne yapmaya çalışıyorsunuz?" dedi. "Arap biziz, siz niye Araplaşmaya çalışıyorsunuz?" dedi. "Sizin Atatürk'ünüz var, demokrasiniz var, hukukunuz var, laikliğiniz var. Biz sizleri bunlar için seviyoruz. Siz ne arıyorsunuz?" Amman'da üç yıl evvel Suudi Arabistanlı meslektaşım.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- ...Ne kadar önemli.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Şimdi bunun farkındalar, Türkiye'de bir zihinsel dönüşümün yapılması lazım. Ben çok şükür bugünleri de gördük diyeceğim. Cumhurbaşkanının özel... Yani kendi kendimizi eleştirme anlamında söylediği üniversitelerin açılışında; "eğitimde ve kültürde yanlış yaptık" cümleleri çok önemli. O zaman yanlıştan dönelim.

Temel eğitimde aman Allah'ım...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ama ona bir ekleme yapalım. Doğru olana da bir günde ve kendi başlarına karar vermeleri de ayrı bir yanlış.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Şu Araplık meselesinde bir şeyi efendim aklımızdan çıkarmayalım. Çok önemli bir hususu vurgulamak lazım burada; Müslümanlıktan sonra Emevi orduları gittiği zaman biz çok katliama uğradık vesaire şeyler. 200 yıl İran'ı Araplaştırmaya çalıştılar, İran Araplaşmamıştır. Bize Müslümanlık İran üzerinden gelmiştir, biz hem Acem, hem aynı zamanda Araplaştık. Aramızdaki en büyük fark da İran'la budur efendim.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Tabii Anadolu'nun öyle olduğunu hiç düşünmüyorum. Anadolu'yu karış karış ve defalarca gezmiş bir dostunuz kardeşiniz olarak öyle düşünmüyorum. Ama yönetenlerde öyle bir heves maalesef var.

Buyurun Sayın Pazarcı. Her an girebilirsiniz söze.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Arkadaşlar daha siyasi konuların uzmanı ve tecrübeleri var ayrıca o ülkelerle. Dolayısıyla onların çok konuşması veya sorunları dile getirmesi normal.

Yalnız şunu görmeye başladım. Tabii ki demokrasi çok önemli bir unsur, bunu kesin olarak tasvip ediyorum. Ama biz, bu da bu uzman kişilerle üstelik bir araya gelmişken, "bundan sonra ne olur bu Kuzey Irak'ta, ne olabilir?"in biraz değerlendirilmesini yapabilesek, eskinin yanlışlarını dile getirip onunla konuyu vakti geçirme yerine çok daha iyi olabilir diyorum.

Örneğin, Türkiye'nin oraya müdahalesi için şu veya bu nedenle, orada ortamın en başta Irak içi, yani merkezi hükümetle Kürtler arasında bir çatışma olması mı gerekir? Yoksa Türkiye kendi başına şu veya bu gerekçeyle oraya girmenin hesabını mı yapar? Şimdi bu çok önemli bir sonuç doğuracaktır bizim bakımımızdan. Onun dışında ilk başta...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Hesabı yaparken de hamasetle değil de, şu akılla yapmak gerekiyor. İç politika söylemleriyle ya da kaygılarıyla değil.

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Bu arada başta bir şey söylemeye çalıştım. Kosova örneğindeki gibi, bu başat devletler hegemonlar Kosova örneğindeki gibi. Onlar işte veriler çıktı ki, arkadaşlarımız değişik şekilde ifade ettiler, bu bölgede bir Kürt devleti kurulmasının taraftarları şu veya bu nedenle. Kürtlerden ziyade, kendi ulusal çıkarlarını bunda gördükleri için.

Şimdi bu çerçevede acaba Birleşmiş Milletleri kullanmak, oralara bazı iç çatışmalar çıkmasını teşvik edip, ondan sonra Birleşmiş Milletlerin müdahalesi şeklendi bir müdahaleyle Kosova'da olduğu gibi olayı daha geniş bir çerçeveye yayma yoluna giderler mi gitmezler mi? Arkadaşlarımın görüşlerinin çok değerli olacağını düşünüyorum.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Efendim ben bir konuda belki katkı... Şimdi bu referanduma...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Son 15 dakikamız var. Buyurun efendim.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Bu referanduma bölgesel yönetimin anayasada çizilen sınırları dışında kalan tartışmalı bölgeleri de dahil etti Barzani. İşte Musul Kerkük Tusurmatu ve Telafer.

Şimdi en azından bu bölgelerde referandumun bir geçersiz olduğunu kabul etmesi lazım; yahut da kabul ettirilmesi lazım Barzani'ye; yani Musul'da Kerkük'te...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Dolayısıyla Türkmenlerin bir etnik temizliğe maruz kalmalarını bu şekilde önlemek lazım.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- İkincisi, eğer mümkünse merkezi hükümetle Erbil arasındaki görüşmelerde

de hallolacak mesele değil. Bütün tarafların katılımıyla bu tartışmalı bölgelerin bir nihai statüsüne bir karar verilmesi lazım. Bunlar Bağdat'a mı bağlanacak, yoksa müstakil bir yönetim birimi vilayet olarak mı kalacak?

Eğer o tartışmalı bölgelerin statüsü her iki tarafın da hak iddia edemeyeceği kesin bir sonuca bağlanırsa, inanın Irak'taki iç gerginlik dinamikleri bölge ülkelerini de içine çekecek ve potansiyeli çok ciddi biçimde azalacaktır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani gerginliği azaltmak için...

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- En azından Türkmenlerin bulunduğu, Arapların bulunduğu bölgelerde bunların Barzani'nin el koymasının önüne geçilmesi lazım.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ben izin verirsiniz burada Uluç Beyin söylediği bir cümle üstünde çok fazla konuşmadık. Dedi ki, Barzani kendi iç politik sebepleriyle aslında referanduma zorlandı, seçim bile yapamaz haldeydi. Kendisi içeride yerini sağlamlaştırmak adına, yani asıl saik bu olduğu halde referanduma gitti.

Şimdi buradan şunu anlayabilir miyiz acaba? Bundan sonraki adımı atmakta pek de kararlı olmayabilir.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Benim şahsi görüşüm bu.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Uluç Beye ben de katılıyorum.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Dolayısıyla Sayın Deniz Bölükbaşı'nın Türkiye tedbirlerini atacağı adımları kararlı bir şekilde planlar, akıllı ve kararlı bir şekilde planlar ve ihtiyaç anında sırayla hepsini atabileceği hissini verirse tüm dünyaya, zaten saik iç politik saik olduğu için Barzani'nin, devamını getirmekten vazgeçebilir.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Son tahlilde Barzani üzerinde en etkili olacak güç Amerika Birleşik Devletleridir yine. Uluç Beyin söylediği bir şey daha var, o da çok önemli. Barzani'nin amaçlarından biri iç siyasi durumunu tahkim etmek ise, ikincisi de Bağdat'la bugüne kadar çözemediği sorunları yeni bir müzakere sürecinde elinin daha güçlü olacağı bir ortamda çözme imkânına kavuşmak da olabilir.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Barzani'nin gitmesi sonrasında da Türkiye açısından lehte mi aleyhte mi olacağı da ayrı bir konu.

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Evet, 71 yaşına geldi Barzani.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Barzani gittiğinde yerine gelecek güçler Türkiye'ye daha mı dost olacaktır, daha mı düşman olacaktır? O da ayrı bir konu.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Niçin Amerika Barzani veyahut bir gün onun takipçisi olacak Amerika'nın elde edebileceği bir kişilik olacak ister istemez hesabında. Niçin Amerika esas amacından vazgeçsin? O zaman bizim dış politikamız Amerika'ya karşı ve tabii Irak merkezi hükümetine karşı bunları sağlayabilecek neler yapabilir? Yani Amerika'yı nasıl vazgeçirebiliriz?

Deniz BÖLÜKBAŞI (Emekli Büyükelçi)- Kavga ederek değil, bugün yaptığımız gibi.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Buyurun.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Olay çok güzel bir noktaya doğru gidiyor. Hocamızın söylediği şeyle. Amerika Birleşik Devletleri bütün bu ülkeleri, Türkiye'yi, Irak'ı, Suriye'yi ve İran'ı meşgul edecek. Yani oralarda problem çıkaracak. Donald Trump'ın en önemli şeylerinden ve politikalarından biri bu.

Ben Barzani'nin bu defa bırakılacağını düşünmüyorum. Yani Barzani şu anda Amerikan yönetiminin ve İsrail yönetiminin tam desteğine sahip bir insan olarak hareket ediyor. Yani bu referandum kararı...

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Olmasaydı zaten bu noktaya getirebilir miydi?

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Gelmezdi. O nedenle bu noktadan sonra "ne yapılabilir?" sorusu, "Türkiye nasıl bir politika takip edebilir?" sorusunu sorduğumuzda; bütün bu ülkelerle olan ilişkilerini Türkiye'nin yeniden düzenlemesi lazım. Mesela İran Genel Kurmay Başkanının Türkiye'ye gelmesi. Mesela İran'la Türkiye arasındaki son dönemlerdeki yakınlaşmalar. Rusya'yla ve İran'la Suriye'deki Astana görüşmeleri ve onun yaratacağı... Türkiye böyle bir deyim yerindeyse dönüşüm yaşıyormuş gibi, bu S400 silah sistemlerini de almaya başlayınca, batı dünyasındaki tartışmalarda "Türkiye artık NATO'dan çıksın, zaten bize işe yaramaz bir müttefik haline geldi, mademki bu kadar istiyorsunuz ne haliniz varsa görün" diye bir algıya doğru gidiyor.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bu buradaki işimizi daha da zorlaştırıyor, bunu söylüyorsunuz. Yani asıl aktörlerle bizim tekrar barışmamız lazım ya da tekrar bir anlayış birliği içinde girmemiz lazım. Bunu söylüyorsunuz.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Metin Bey şöyle bir şey var. Amerika Birleşik Devletleri... En önemli sorun Trump'ın ne yapmak istediğini çözememek. Yani bu adam ne yapmak istiyor? Siz çılgın dediniz. Obama döneminde, mesela ben size söyleyeyim. Obama döneminde Türkiye çok büyük yanlış hesaplar yaptı. Obama çok büyük bir alan açtı, ama o vesayet savaşları ...112.05 arkadan destekleme politikasıyla Türkiye'yi öne sürdü.

Siz büyükelçilik yaptınız; üçünüz de... Siz hiçbir dışişleri bakanınızın bir Amerikan dışişleri bakanıyla böyle şey yaptığı-

nı gördünüz mü? Devlet ciddiyetine sığar mı? Birtakım sözler verildi. Obama yönetiminin Türkiye yönelik olarak birtakım sözleri var. Şimdi Trump yönetimi Obama'nın verdiği sözleri tutacak mı, yoksa farklı bir noktaya mı gidecek? Ona bakmak lazım.

Bir de geçenlerde...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Orası bir muamma.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Ama Sayın Hocamızın dediği gibi, sorun önümüzde. Yani kestaneyi pişirecek miyiz, pişirmeyecek miyiz? Kestaneyi ateşten kim alacak? Biz mi alacağız, başkaları mı alacak? Ne düşünüyorlar? Bizim acil bir şekilde, bugüne kadar yapılan politikaların bir revizyonunu yapıp, bundan sonra atılacak adımların uluslararası hukuk açısından ki, Kosova örneğini vermeniz bence çok önemli bir şeydi, benzer bir durum yaratılabilir.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Yol o görülüyor.

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (ODTÜ Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi)- Böyle bir durum ortaya çıktığında, sizin söylediğiniz Sayın Büyükelçim, Türkmenlerin Irak Anayasasından çıkarılmaları Türk dış politikası açısından büyük bir başarısızlıktır. Tek bu Süleymaniye'den şeyi kaçırmamız gibi.

Burada şunu söyleyelim. "Önümüzdeki dönemde bu kafayla, bu siyasi dış politika bakışıyla bu sorunu çözebilir miyiz?" sorusu. Vaktimiz yok, ama belki başka bir program... Bu kafayla biz duvara toslarız, onu söyleyeyim.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Bir kez daha duvara toslarız.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Müsaade ederseniz çok kısa bir şey söyleyebilir miyim? Şimdi Kosova'yla ben Irak'ı karşılaştırmam. Çünkü bir tanesi Amerika Birleşik Devletleri-

nin suni bir anayasayla yarattığı bir sorundur, orayı işgal filan etti ve burada bir ayrışma politikası yoktur. Biliyorsunuz devlet olabilmek için, millet toprak ve egemenlik lazım, ama buna bir de dışarıdan tanınma ilave edilir. Bu olmadan olmaz. Şimdi Kosova batıyla doğu arasında bölündüğü için bu bitti, ama Irak'ta böyle bir şey söz konusu olmayacaktır ondan eminim.

Ama çok daha önemli bir şey var. Birleşmiş Milletlerin bugüne kadar -tam tabiriyle söyleyeyim- burnunun sokturtulup da başarı kazanılan bir tek örneği yoktur. Dünyanın parası harcanır ve sizin oradaki inisiyatif gücünüzü de ortadan kaldırır. Ayrıca bu mesele Birleşmiş Milletlerde Güvenlik Konseyinin beş tane üyesinin iki dudağının arasından çıkarılıp, Türkiye'nin İran'ın da sözünün dinleneceği bir noktaya taşınmalıdır.

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Çok teşekkür ediyorum hepinize ayrı ayrı. Türkiye'nin tabii sözünün dinlenmesi, aynı zamanda bahsettiğimiz kamuoylarında, özellikle batı kamuoylarında Türkiye'nin her manada saygınlığını tekrar kazanmasına bağlıdır. Bu saygınlık da, ancak içeride hak ve özgürlüklere saygı gösteren, demokratik standartlarını yükseltmiş, laik devlet düzenini tekrar kurmuş olmakla sağlanabilir.

Uluç ÖZÜLKER (Emekli Büyükelçi)- Ve ordunuzun daha fazla yıpratılmaması...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Ve dolayısıyla ve bütün bunlara bağlı olarak akılcı bilimci bir yolla -ilk başta onu ifade etmiştim- Türk ordusunun tekrar caydırıcı güçlü güvenilir bir ordu haline gelmesi...

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI (Emekli Büyükelçi-Uluslararası Hukuk Uzmanı)- Bunun kadar önemli de, insan haklarına saygının kesin sağlanması, Türkiye'nin kardeşliği...

Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU (Türkiye Barolar Birliği Başkanı)- Yani topyekun kalitenin sağlanmasıyla, yani Türkiye'nin tekrar bir marka olmasıyla sınırlarımızın güvenliği sağlanabilir ve dışarıdaki olumsuz gelişmelerin içeriye yakması, içeriye sıçraması da bu şekilde önlenebilir.

Uluslararası Hukuk Penceresinden
ORTADOĞU ve TÜRKiYE

Bu program bence çok çok güzel oldu, size ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Emsal de oldu. Yani kavgasız gürültüsüz, her konuda aynı düşünmeyerek, ama her konuda birbirini tamamlayarak gelişen bir program oldu. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu ortak aklın nasıl üretileceğini de bence hep birlikte gösterdik.

Efendim size çok çok teşekkür ediyorum. Ekran başında, telefonları başında, bilgisayarları başındaki değerli dostlara izleyicilere de, bize ayırdıkları vakit için ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Önümüzdeki haftalarda yine çok ciddi gündemdeki konularla birlikte olacağız efendim.

Saygılar sunuyorum, iyi akşamlar diliyorum. Sağ olun.

